

Putyin retorikájának metamorfózisa: A Nyugat, Amerika és a Szovjet múlt.

Jelige
RWF741

2024.05.23.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. Módszertan.....	4
3. Rövid áttekintő Oroszország 90-es évekbeli történelméhez.....	5
4. Putyin beszédének kvantitatív elemzése.....	11
4.1. A „Nyugat”.....	14
4.2. Az „Egyesült Államok”.....	19
4.3. A „Szovjet múlt”.....	24
4.4. A kvantitatív kutatás eredményeinek összefoglalása	30
5. Összefoglalás.....	38
6. Felhasznált irodalom.....	40
7. Idegen nyelvű absztrakt.....	45

Bevezetés

Oroszország és a Nyugat szembenállása hosszú múltra tekint vissza, amit intenzív és kevésbé intenzív szakaszok tagoltak. A Szovjetunió szétesése után, a kilencvenes években az ellentét teljes mértékben feloldódni látszott. Vlagyimir Putyin hatalomra kerülése után azonban fokozatosan ismét felszínre tört a konfliktus, és a 2010-es évektől egyre többször feldolgozott téma lett Oroszország és a Nyugat viszonya és az egyesek által új hidegháborúnak nevezett helyzet kialakulása, valamint az új Oroszország jövőbeli tervei és elképzelései mindezt általában Nyugati szempontból átpolitizálva, az orosz narratívát figyelmen kívül hagyva. Ez a már ekkor is nagy tömegeket aktívan foglalkoztató kérdés 2022 február 24-én megkezdődött orosz-ukrán fegyveres konfliktus után már a mindennapi életünket képezi. Nincsen olyan nap, amikor a híradásokban ne hallanánk Oroszországról, Oroszország terveiről vagy Vlagyimir Putyinról, arról, hogy mit szeretne tenni, vagy hogy hogyan kéne őt és vele együtt Oroszországot megállítani. Viszont nagyon ritkák azok az elemzések, és pláne a különböző mainstream média orgánumban megjelenő írások, amelyek foglalkoznának az orosz állásponttal vagy amikből megismerhetnénk az orosz narratívát.

TDK dolgozatomban arra vállalkozok, hogy elsősorban primer forrásokból, Putyin beszédein keresztül vizsgáljam meg és mutassam meg az orosz narratívát. Azt, hogy milyen metamorfózison ment keresztül Oroszország és a Nyugat viszonya és hogyan változott a szovjet idők megítélése Putyin beszédeiben.

TDK dolgozatomban röviden összefoglalom Oroszország 90-es évekbeli történelmét, az új Oroszország megszilárdulásától Putyin hatalomra jutásáig. Ebben a részben bemutatom az új Oroszország 90-es évekbeli fő politikai irányvonalát és az új orosz demokrácia megszervezésének narratíváját, kitérve a hidegháború elvesztésére, a Szovjetunió szétesésére és a gazdasági összeomlás következtében kialakult orosz közhangulatra. Ezután egy kvantitatív elemzésben megvizsgálom, hogyan változtak Putyin beszédei az évek során, különösképpen kitérve három fő kulcsfogalomra: Nyugat, az Egyesült Államok és a szovjet múlt. Megvizsgálom, hogy ezen fogalmak említésének száma és hangulata hogyan változott az évek során Putyin beszédeiben. Ezeket kronológiai szempont szerint rendezve, részletesen

végig veszem, majd ez alapján összegzem, hogyan változott Oroszország és a Nyugat viszonya, valamint, hogy hogyan értékelődött át Putyin beszédeiben a szovjet múlt megjelenése. Végezetül röviden összefoglalom a kutatási eredményeimet.

TDK dolgozatomban azokra a kérdésekre szeretnék választ kapni hogy :

Milyen metamorfózison ment keresztül a Nyugat és Oroszország viszonya?

Hogyan illeszkedik bele az új kapitalista Oroszországba a szovjet múlt emléke?

Hipotéziseim, hogy ahogyan romlik az orosz-nyugati viszony, annál inkább lesz hangsúlyosabb a szovjet múlt, mint egy hasonló geopolitikai helyzet tapasztalata.

Módszertan

A kutatásomban Putyin beszédeit fogom megvizsgálni 1999. december 31-től kezdődően 2022. december 31-ig bezárólag, hogy megvizsgáljam ebben az időszakban hogyan változott Oroszország és a Nyugat megítélése és hangsúlyossága Putyin beszédeiben. A kutatásomban a hipotézis kérdéseinek megválaszolása érdekében két különböző módszert fogok használni. Egy kvantitatív kutatással fogok kezdeni, amiben a vizsgált időintervallumban mondott 8189 nyilvánosság előtti megszólalását vizsgáltam meg, amik elnöki ideje alatt a Kreml online adatbázisában találhatók, illetve miniszterelnöki évei alatt az orosz kormány 2008 és 2012 közti weboldalának online archívumában megtalálható bejegyzéseket vizsgáltam. Ezeket a beszédeket webkaparó szoftver segítségével gyűjtöttem össze, majd a Voyant Tools webes felületen elérhető program segítségével nyertem ki a kvantitatív kutatás első bekezdésében található adatokat, mint például a beszédek hosszának változása vagy az olvashatóság index.

Ezután megvizsgáltam több, a feltett kérdéseimre előzetes feltételezésem szerint választ nyújtó kulcsszót és kulcsfogalmakat. Több kulcsfogalom nem bizonyult hasznosnak, mint például a "liberális" illetve "illiberális" kulcsszó, ezért ezeket nem kutattam tovább. Három fő kulcsszó és kulcsfogalom, amit kiválasztottam: a "Nyugat", az "Egyesült Államok" és a "szovjet". Ezek előfordulásait, valamint előfordulásainak hangulatának változását és fő témáit figyeltem meg, majd fejtettem ki kronológiai rendezési szempont mentén. A szavak hangulatát három különböző csoportra bontottam: negatív, semleges és pozitív. A negatív érzelmi szavak azok, amikor az adott kulcsszót vagy kulcsfogalmat negatív környezetben

említi, vagy negatív értékítéletet tesz vele kapcsolatban. A semlegesek közé azokat soroltam, ahol elsősorban leíró, tárgyilagos hangnemben említi az adott kulcsszót vagy kulcsfogalmat, és semmilyen értékítéletet nem tesz. A pozitívhoz azokat soroltam, amikor pozitív, vidám környezetben említi és/vagy pozitív értékítéletet tesz az adott kulcsszó vagy kulcsfogalom kapcsán. A pályamunkámban szereplő összes táblázat, diagram ennek a kutatásnak az eredményeit tartalmazza. A kutatásomban a kérdések megválaszolásához használt másik módszer a tartalmi elemzés. Ebben a részben Putyin beszédeit évenként témákra osztottam, nevezetesen az újraválasztási beszédek, beiktatási beszédek, május 9-i beszédek, év végi sajtótájékoztatók és hivatalos évértékelők tekintetében.

Ezen módszerek alkalmazásával megpróbálom feltárni, hogy Putyin beszédai során hogyan változott a Nyugat, az Egyesült Államok és a szovjet fogalmak megítélése és hangsúlyossága, Ezáltal remélhetőleg képet kaphatok arról, hogy miként alakult az orosz narratíva és Oroszország és a Nyugat valamint a szovjet múlt viszonya.

Rövid áttekintő Oroszország 90-es évekbeli történelméhez

Klasszikus és elcsépett közhely, miszerint ahhoz, hogy megértsük a jelent, ismerni kell a múltat. Természetesen ez nem más Oroszország esetében sem. Nehéz meghatározni azt az eseményt, azt a dátumot, amittől áttekintve az elmúlt 23 év orosz politikájára és annak metamorfózisának minden aspektusára választ kaphatnánk. Ahhoz, hogy megértsük az orosz politika működését, azokat a bevett mechanizmusokat, amik sok esetben még a mai napig mozgatják az orosz politikát, egészen a cári orosz időkig kellene visszamennünk, illetve át kellene tekinteni a szovjet politikai rendszer hivatalos és rejtett működését, azt hogy hogyan váltották egymást a liberálisabb és illiberális korszakok.¹ Viszont ennek összefoglalása önmagában kitenne egy teljes könyvet, ezért a következőkben a posztszovjet Oroszország

¹ Липская Лариса Алексеевна. "Циклическое развитие российской истории: повторяемость политических трендов" Социум и власть, no. 6 (68), 2017, pp. 52-61. (Lipskaja Larisza Alekszevna: Az orosz történelem ciklikus fejlődése: a politikai irányzatok ismétlődése Szocium és hatalom. 2017. 6. szám (68). 52–56 old.)

megszilárdulásának tekinthető Fekete Októbertől Putyin első elnöki ciklusáig fogom bemutatni az Oroszországban „Örült Kilencvenes”² éveként emlegetett korszak történéseit és az orosz közvélemény viszonyát az Orosz rendszerváltáshoz.

1993-ban a Népi Képviselők Kongresszusa nem volt hajlandó ratifikálni a Szovjetunió megszűnéséről szóló Belovezsckajai egyezményt, bojkottálta a gyors liberális piacpárti reformokat, az ún. „sokkterápiát”. Nem hosszabbította meg az elnöknek adott rendkívüli jogköröket. A törvényhozó hatalom és a kormány éles konfliktusba került az elnökkel, és megkezdődött az 1993-as alkotmányos válság, ami abba a véres végjátékba torkollott, amit többek között Fekete Októbernek hívunk.

Az 1993. szeptember 21. és október 5. között lezajló események voltak azok a sorsfordító napok, amikor Oroszország új kapitalista társadalmi rendje megszilárdult. Szeptember 21-én Borisz Jelcin illegitim módon feloszlatta a Népi Képviselők Kongresszusát és a Legfelsőbb Tanácsot. Válaszként a Népi Képviselők Kongresszusának tagjai elbarikádozták magukat a törvényhozás épületébe, a szovjet Fehér házba. Szeptember 22-én az alkotmánybíróság illegitimnek nyilvánította Jelcin lépését és kinyilvánította a felelősségre vonhatóságát. Szeptember 23-án a Népi Képviselők Kongresszusa megfosztotta elnöki hatalmától Borisz Jelcint. Az elnök parancsára a hadsereg bevonult Moszkvába. Moszkvában polgárháborús hangulat uralkodott. Október 4-én a Tamanyi hadosztály harckocsijai már a szovjet Fehér ház épületét ostromolták, hogy megadásra kényszerítsék a bent tartózkodó képviselőket és kormánytagokat. Az elnökhöz hű fegyveres testületek még aznap elfoglalták a Szovjetek Házát. Ezek után 1993 december 12-én népszavazással fogadta el Jelcin az új alkotmányt, és ezzel egyidejűleg került megválasztásra az új Törvényhozás. A Törvényhozás felosztatásával és az új alkotmánnyal megszűntek azok a hatalmi tényezők, amelyek fékeztek Jelcin reformjait, és az új, nyugati mintára működő kapitalista Oroszország megszületése felgyorsult.³ Ha a többek között N. Pirogozsinn⁴ által megalkotott szinergetikai elméletet⁵ a

² <http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/24928> (Utolsó letöltés 2023. 04. 11.)

³ Oroszország Alkotmánytörténeti Elektronikus Múzeuma <http://rusconstitution.ru/timestream/> (Utolsó letöltés: 2023.03.11.)

⁴ Синичкин А.В.. "Научное творчество и синергетический подход в ноосферной концепции В. И. Вернадского" Ученые записки Крымского федерального университета имени В. И. Вернадского. Философия. Политология. Культурология, vol. 2 (68), no. 2, 2016, pp. 10-17.(Sinichkin A.V.. "Tudományos kreativitás és szinergetikus megközelítés V. I. Vernadskij Nooszféra-konceptiójában. I. Vernadsky" Scientific Notes of Vernadsky Crimean Federal University. Filozófia. Politikai tudományok. Kulturológia, . 2 (68), szám. 2, 2016, . 10-17. oldal)

⁵ Латов Ю.В.. "Россия 1990-х годов: недоразвитость через упадок или развитие через спад? Размышления над книгой «Экономические субъекты постсоветской России (институциональный анализ)»" Terra Economicus, vol. 1, no. 1, 2003, pp. 101-104.(Latov Jurij Valerijevics: Oroszország az 1990-es években: fejletlenség a hanyatláson vagy fejlődés recesszió keresztl? Reflexiók a "Posztsovjett Oroszország gazdasági tárgyai (intézményi elemzés)" című könyvről 101–104 old)

társadalmi rendszer fejlődésének megértésére használjuk, akkor ezt nevezhetjük annak a pontnak, amikor bifurkációs szituációban elkövetkezik az a pont, ahol már pusztán véletlenül zajló események vagy belső rendszerbeli hatások hatására elérjük azt a szintet, amikor a fejlődés visszafordíthatatlanná válik, vagyis már lineáris úton nem lehet visszatérni az infurkációs ponthoz.

Bár 1993-ban Jelcinnek sikerült elkerülnie a polgárháborút, a szovjet Fehér ház ostroma után ismét olyan konfliktus alakult ki, ami az ország egységét veszélyeztette. 1994-ben kitört a becslések szerint 80 000 fő áldozatot követelő, két évig tartó első csecsen háború. Majd látni fogjuk, hogy ez még hosszú ideig egy destabilizációs gócpont maradt.

Az 1993-as új alkotmány bevezetése és a parlament megválasztása után Borisz Jelcin és környezete teljes mértékben felszámolta a szovjet rendszer maradék politikai intézményeit, ezzel megszüntetve a reformokat korábban akadályozó rendszerszintű akadályokat. Jelcin számára szabad utat nyitottak, hogy végig vigye a már korábban elkezdett radikális reformokat, amelyek lehetővé tették a szovjet múlt kritika nélküli, gyors és radikális felszámolását. Az új Jelcini irányvonal elméleti alapja egyezik a posztszovjet országok többségében látott trendekkel, miszerint megpróbáltak létrehozni egy nyugatbarát államot, amely a magántulajdon által uralt kapitalista piacgazdaságon, politikai pluralizmuson és többpártrendszeren alapul. Az eurocentrikus és piacorientált reformok és az orosz sajátosságokat gyakran teljesen figyelmen kívül hagyó döntések következtében a kilencvenes évek végére az állam a teljes csőd szélére került. Pavel Vszevolodovics "Borisz Jelcin gazdaságpolitikája a kortársak szemével: viták a gazdaságfejlesztési modellről" című tanulmányában összefoglalva olvashatjuk pár vezető kortárs orosz közgazdász vélekedését a reformokról.

-Sztanyiszlav Sztalnij közgazdász- aki 1992- ben még a sokkterápiát képviselő Gajdart támogatta- arra a következtetésre jutott, hogy "a Gajdar által elindított reform nagyon hamar az ország gazdaságán és népén végrehajtott kivégzés formáját öltötte".

- Leonyid Ablakin közgazdász is hasonlóan kritikusan értékelte az eseményeket. Szerinte a gazdasági reformokat elindító orosz reformerek a szükségsszolgálat módszerével jártak el, és világos cselekvési program nélkül reagáltak a kritikus helyzetekre. Véleménye szerint az orosz kormány az 1990-es években a nyugati "monetáris illúziók" hatása alatt állt, amelyek mind a politikában, mind az ideológiában a monetáris tényezők érvényesülésén alapultak.

-A. Kolganov egyetértett azzal a következtetéssel, hogy a kormány gazdasági intézkedéseinek "sokkoló" jellege ezzel szemben azt a nézetet védte, hogy a radikális reformerek pragmatisták

lévén "államosítottak", és a gazdasági fejlődés saját útját igyekeztek megtalálni Oroszország számára.⁶

A korábban gyakorlatilag 100%-ig állami kézben lévő gazdaságot nem célszerűen fokozatosan, hanem nagyon rövid idő alatt privatizálták anélkül, hogy Oroszországban korábban létezett volna piacgazdaság. Valamint a korábban a tervgazdaság által szabályozott árakat liberalizálták. Így gyakorlatilag a „jelcini sokkterápia” jegyében, mint egy nulladik ponttól, egyszerre jöttek létre a magántulajdonban lévő gazdasági szereplők és piacgazdaság. Ennek köszönhetően a piac önszabályozó tényezői nem jöttek létre, és kialakult Oroszországban a „vadkapitalizmus”. A tudományos közösség egészen a mai napig nem tudja, hogy mi lehet az 1990- es évek radikális gazdasági átalakításának hivatalos irányvonalát kidolgozóinak elképzelése. Viszont a piaci modellből fakadó hibák következményeiért a társadalom súlyos árat fizetett. Az ország a csőd szélére került, az infláció 1990 és 1995 között egyes pontokon elérte az évi 2500%-ot⁷. Hirtelen szétnyílt a társadalmi olló, az ország társadalmi rétegei rövid idő alatt szétszakadtak, nagyon szegényekre és szupergazdag oligarchákra. A Világbank becslései szerint 1988- ban az orosz lakosság nem több mint 1,5%-a élt a szegénységi küszöb alatt, de 1993 közepén már a lakosság 49%- a⁸. A társadalmi egyenlőtlenségek másik végletét az oligarchák jelentették. Ahogy az több posztszovjet országban is történt, a magas pozícióban levő technokratáknak a piaci liberalizáció következtében alkalmuk adódott a politikai hatalmukat gazdasági hatalommá átmenteniük, valamint a politikai zűrzavarban kialakult az orosz maffiavilág, mely a privatizáció következtében a feketén megkeresett pénzével könnyen bevásárolhatta magát a gazdaságba, hogy frissen privatizált állami vagyonnal tisztára moshassa az illegálisan megkeresett pénzét. A létrejött gazdasági hatalom a piaci részesedésből fakadó természetes politikai befolyáson túl igyekezett magának minél nagyobb politikai befolyást kiharcolni, amire az 1995-ös kongresszusi választások után lehetőség adódott. Az 1995-ös kongresszusi választásokon, amelyeket az 1991-es moszkvai puccs után betiltott Szovjet Kommunista Pártból újra alakuló az Orosz Föderáció Kommunista Pártja nyert, e párt a parlamenti mandátumok 34,9%-át szerezte meg, és ezzel 155 ülőhelyet tudhatott magáénak. Ezzel

⁶Заяц Павел Всеволодович. "Экономический курс Бориса Ельцина глазами современников: дискуссии по осмыслению выбора модели экономического развития" Социально-гуманитарные знания, no. 11, 2012, pp. 199. (Pavel Vszevolodovics Borisz Jelcin gazdaságpolitikája a kortársak szemével: viták a gazdaságfejlesztési modellről 4. old.)

⁷Infláció Oroszországban a 90-es években:

https://dzen.ru/media/oh_uzh_ehti_90_e/inflaciia-v-rossii-v-90e-gody-vspominaem-eti-sumasshedshie-cifry-60238a8253b5a470dca1b0d3?utm_referer=www.google.com (Utolsó letöltés 2023. 03. 20.)

⁸ Egyenlőtlenség és szegénység a FÁK országokban 1982-2002:

<http://web.worldbank.org/archive/website00504/WEB/PDF/FALKIN-8.PDF> (Utolsó letöltés 2023. 03. 20.)

szemben a második legtöbb szavazatot kapó Hazánk- Oroszország Párt csak a mandátumok 12,2%-át szerezte meg, vagyis a választások után csak 55 ülőhellyel rendelkezett a parlamentben.⁹

A következő évben, 1996-ban Jelcin elnöki megbízatása lejárt, és a Kommunista Párt és vezetőjük, Gennagyij Zjuganov komoly eséllyel indult az elnökválasztáson. Annak érdekében, hogy ezt megakadályozhassa, Borisz Jelcin egy rendkívül költséges kampányba kezdett, hogy visszanyerje a népszerűségét, amit többek között a kommunisták visszatérésének lehetőségétől igencsak tartó oligarchák anyagi támogatásával finanszírozott.¹⁰ Végül a kampánya sikeresen zárult, az elnökválasztást nem sokkal Zjuganovot megelőzve sikerült megnyernie, az őt támogató hathatós oligarcha segítségével. Az oligarchák ezután akkora befolyásra tettek szert Oroszországban, hogy még a Kreml adminisztratív döntéseibe is beleszólhattak. 1999-ben Oroszország romokban hevert, és az is kérdésessé vált, hogy egyáltalán fent tud-e maradni, vagy teljesen széthullik. Thomas Graham, az amerikai szovjetológus, így értékelte Oroszország helyzetét: "Oroszország jövőjéről gondolkodva nem szabad megfeledkeznünk a történelem egy komoly tanulságáról: a nagyhatalmak összeomlanak és hanyatlanak, egyes államok teljesen eltűnnek. Oroszország hanyatlása, amelynek szemtanúi vagyunk, lehet, hogy csak átmeneti, de a modern világ gyors változásai, valamint az európai és ázsiai politikai, gazdasági és katonai fejlemények új tendenciája legalábbis növeli annak veszélyét, hogy ez a hanyatlás teljes lesz."¹¹

Jelcin 1999 augusztus 9-én nevezi ki Vlagyimir Vlagyimirovics Putyint, az FSzB akkori igazgatóját kormányfőnek, majd a sajtóban utódként említi meg. Azonban pár héttel később, augusztus 25-én kitör a második csecsen háború, ami tovább rontja Oroszország már amúgy is kilátástalan helyzetét. 1999 december 31-én Jelcin váratlanul lemond, és átadja a hatalmat Vlagyimir Putyinnak, aki ideiglenesen miniszterelnöki és államfői pozícióban marad az új választásokig. A helyzet rendkívüli kihívást jelent Putyin számára, mivel az ország problémái és kilátástalansága már régóta fennállnak, és komoly változásokra van szükség. Ha elfogadjuk V.V. Juszmanov azon vélekedését, mely szerint: „Az országnak nemcsak új emberekre, hanem minden bizonnyal új elképzelésekre és mindenekelőtt egy mélyen reális és tisztán nemzeti, nem kiszervezett, Oroszország fenntartható fejlődésére vonatkozó, átmeneti

⁹ 1995-ös választás <http://www.yeltsinmedia.com/articles/vybory-1995/> (Utolsó letöltés 2023. 04. 11.)

¹⁰ Shoyjun Hala Yosuke Takagi Document Russia / Putin - Starway to Power : <https://www.youtube.com/watch?v=sedJz5qIU6w> (Utolsó letöltés 2023. 03. 28.)

¹¹ Юшманов В.В. "Россия как уникальная континентальная природно-социальная геосистема" Региональные проблемы, no. 5, 2001, pp. 96. (V.V. Juszmanov Oroszország mint egyedülálló kontinentális természeti és társadalmi georendszer 96. old)

időszakra és hosszabb távra szóló stratégiai koncepcióra van szüksége, amely a lakosság többségét egy általánosan elismert cél körül egyesítheti.”¹² -akkor Jelcin utóda csak akkor lehet sikeres, ha képes új elképzeléseket és stratégiákat bevezetni az ország számára, és ha képes az orosz emberek támogatását és összefogását egyesíteni egy általánosan elfogadott cél érdekében.

Az orosz közvéleménnyel kapcsolatban általánosságban elmondható, hogy a kilencvenes évek végére teljesen kiábrándult a rendszerváltásból. Az orosz nép sokként élte meg a Szovjetunió szétesését, az ország gazdasági és katonai összeomlását, és nosztalgiát érzett a szovjet idők után. Putyin beszédeiben is gyakran felmerülő kardinális téma a Szovjetunió megszűnése és annak következményei. Egy alkalommal így foglalta össze a 90-es éveket: „Vagy vegyük az 1990-es éveket, amikor minden olyan rossznak tűnt, amennyire csak lehetett. A Szovjetunió összeomlása azonban minden képzeletet felülmúlóan súlyosbította a helyzetet. Nem csak arról beszélek, hogy Oroszország elvesztette geopolitikai pozícióját, hanem arról is, hogy az egyszerű emberek életét is érintette. A gazdaság és a hadsereg összeomlott; a bűnüldözés és az egészségügy is összeomlott. Az emberek nehéz időket éltek át, valójában egy polgárháborút, amelyet a nemzetközi terrorizmus indított el a Kaukázusban.”¹³

A 90-es évek kiábrándult és reményvesztett állapotának megszámlálhatatlan kulturális emléke maradt. A teljesség igénye nélkül megemlíthetjük példaként a már többször használt "Örült 90-es évek" kifejezést, vagy a "gyermokratyija" szót, ami a "gyermo" (szar) és a "dermokratyija" (demokrácia) szavak keresztezése, és magyar fordításban körülbelül annyit jelent, hogy "szarmokrácia".¹⁴ Vagy az ikonikus "Az állami vadászat különös vonásai" című filmben Sztrugacsov Szemjon Mihajlovics által megformált Ljova Szolovejszi sorai: "Vedeltek, vedeltek, csak vedeltek, vedeltek, és csak vedeltek... csak a lumpolás. Hát mit képzeltek, hogy Oroszországnak már vége? Hát ezt ni! Szorongtok? Féltetek valamitől? Ebben kerestek menekvést? És? Megtaláltátok?" *Iszik egy kortyot* "Tömény méreg!"¹⁵

¹²Юшманов В.В. "Россия как уникальная континентальная природно-социальная геосистема" Региональные проблемы, no. 5, 2001, pp. 96. (V.V. Juszhmanov Oroszország mint egyedülálló kontinentális természeti és társadalmi georendszer 97. old)

¹³ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/64922> (Utolsó letöltés 2023. 04. 19.)

¹⁴ Karrie J. Koesel és Jekatyerina Dunajeva 7 - Repression, Restriction, and Response in Contemporary Russia Published online by Cambridge University Press: 26 February 2018 <https://www.cambridge.org/core/books/abs/under-caesars-sword/repression-restriction-and-response-in-contemporary-russia/15B0D7AA9C6D92B0CBA76DEB9CCF678E>

¹⁵ Александр Владимирович Рогожкин Особенности национальной охоты Ленфильм 1995 (Alekszandr Vlagyimirovics Rogozskin Az állami vadászat különös vonásai Leninfilm 1995)

Vagy kicsit optimistább Oleg Gazmanov "Новая заря" (Új Hajnal)¹⁶ című dalában Oleg arról énekel, hogyan lopják szét az oly sok potenciált magában rejtő országot, de jön majd egy új hajnal, az újrakezdés és a remény a 90-es évek nehézségei után. Ezek a kulturális emlékek és alkotások rávilágítanak arra, hogyan élték meg az oroszok ezt az időszakot, és hogyan próbáltak küzdeni a kiábrándultság és a reményvesztettség ellen.

Putyin beszédéinek kvantitatív elemzése

A következőkben bemutatom Putyin 1999 december 31 és 2022 december 31 közötti beszédéinek, interjúinak és egyéb nyilvános megszólalásainak kvantitatív elemzését, amiben három fő kulcsszó - a nyugat, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió - említési gyakoriságát és említéseinek hangulatát vizsgáltam.

Az elemzésben vizsgált időintervallum Putyin első elnöki megbízatásának kezdetétől, azaz 1999-es év végétől egészen 2022 végéig terjed. Ez idő alatt Putyin 8189 különböző nyilvános megszólalást tett, ide értve hivatalos és ünnepi beszédeket, valamint a különböző sajtóorgánumoknak adott interjúkat. Az ebben az időszakban mondott beszédek összesített hossza 7823009 szó volt a legtöbb beszédet 2017-ben mondta akkor összesen 530 alkalommal

¹⁶ Oleg Gazmanov Novay Zarya: <https://lyricstranslate.com/hu/Novaya-Zarya-Novaya-Zarya.html> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

szólalt meg . A legkevesebb beszédet 2002-ben mondta el, amikor mindössze 170 alkalommal szólalt meg a nyilvánosság előtt. Összességében a legtöbbet 2022-ben beszélt, akkor 804191 szót mondott, míg a legkevesebb szót 2002-ben ejtette ki, mindössze 188062 szóval¹⁷.

Az egyes években mondott beszédek értelmezhetőségét a Coleman-Liau index szerint osztályoztam , sorrendben a legnehezebben olvashatótól a legkönnyebben olvasható felé haladva a következő sorrend alakult ki: 1. 2012 (Miniszterelnöki ideje alatt) (10.996) 2. 2011 (11.258) 3.2008 (Miniszterelnöki ideje alatt) (11.409) 4. 2010 (11.490) 5. 2009 (11.644) 6. 2000 (19.741) 7. 2023 (19.973) 8. 2014 (20.041) 9. 2001 (20.167) 10. 2018 (20.222) 11. 2013 (20.312) 12. 2015 (20.325) 13. 2016 (20.407) 14. 2008 elnöki (21.178) 15. 2021 (21.116) 16. 2020 (21.017) 17. 2022 (20.953) 18. 2005 (20.843) 19. 2007 (20.832) 20. 2019 (20.769) 21. 2006 (20.735) 22. 2012 elnöki (20.619) 23. 2002 (20.615) 24. 2017(20.586) 25. 2004 (20.481) 25. 2003 (20.414)¹⁸ Ez alapján elmondható, hogy Putyin beszédei elnöki évei alatt könnyen vagy nagyon könnyen olvasható kategóriába esnek. Közepesen érthető kategóriába(11-15) csak a miniszterelnöki ciklus alatti megszólalásai esnek, de ennek oka az, hogy kormányfőként kevesebbet beszélt a nyilvánosság előtt, kevesebb beszédet mondott, és kevesebb interjút adott. A megszólalásai ebben az időszakban elsősorban szakmai jellegűek voltak

Ezek alapján megállapítható, hogy Putyin nyilvános megszólalásai az évek során változatos mennyiségben és érthetőségben jelentek meg. Az elnöki ciklusok alatt könnyen érthető beszédek domináltak, míg a miniszterelnöki időszakban a közepesen érthető kategória volt jellemző, ami a szakmai jellegű megszólalásokra vezethető vissza és arra, hogy főleg szakmai kérdésekben kellett felszólalni és nem a tömegnek beszélt, még elnöki évei alatt többször beszélt a tömeghez. Ezzel magyarázható a könnyebb érthetőség, mivel így hatékonyabb politikai üzenetet közvetíteni. A megszólalások változó mennyisége is arra utal, hogy Putyin igyekszik a célközönségéhez igazítani a beszédstílusát és a tartalmát, ami a politikai kommunikáció szempontjából előnyös lehet.

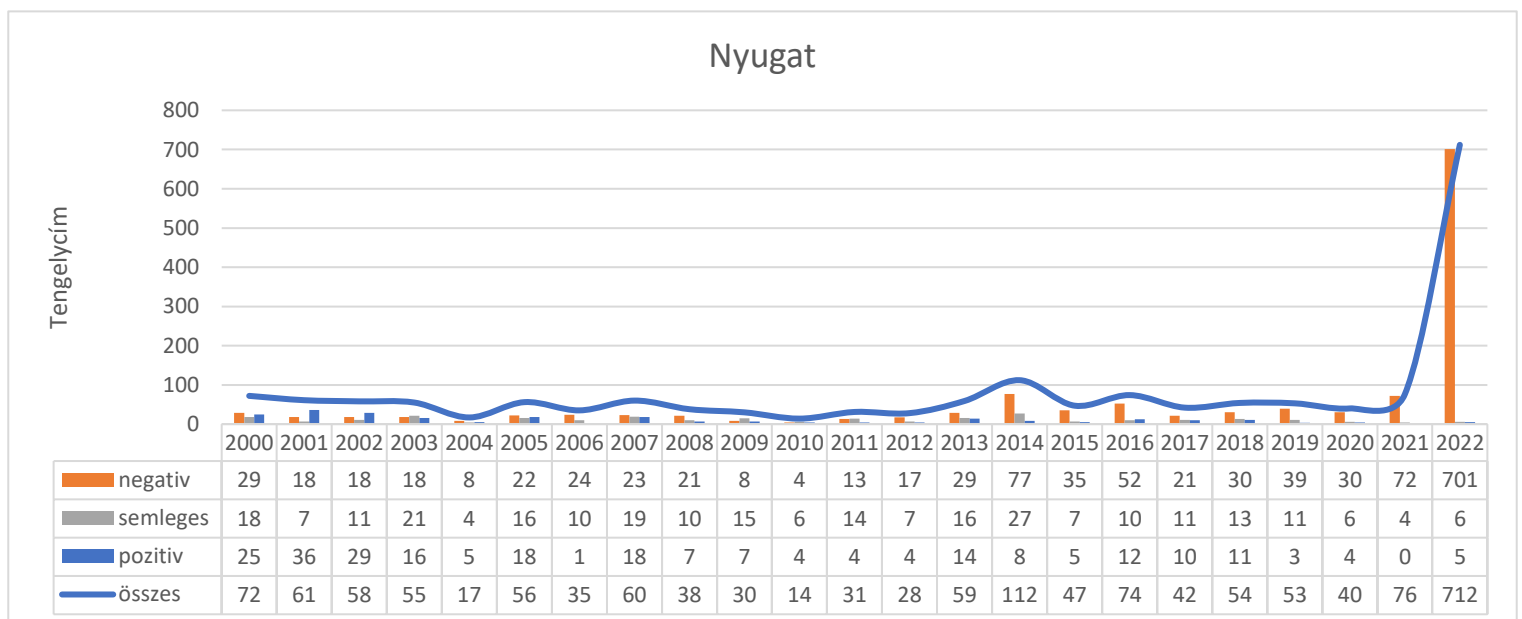
Az elemzésem fő részében három kulcsszó említését és az említések hangulatát figyeltem meg ez a három kulcs szó a „Nyugat” az „Egysült Államok” és a „Szovjetunió” volt, ez a vizsgált három szó fontos szerepet játszik abban hogyan változott meg Oroszország és a nyugat viszonya valamint, hogy hogyan alakult át az Oroszország Nyugathoz és az Egysült

¹⁷ Korupsz <https://voyant-tools.org/?corpus=d1835cfb477849b2709b675dd41b68e6&view=Summary> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

¹⁸Korupsz <https://voyant-tools.org/?corpus=d1835cfb477849b2709b675dd41b68e6&limit=30&view=Summary>(Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

Államokhoz való hozzáállása és ezzel párhuzamosan hogyan változott meg Putyin beszédében a Szovjetunió megítélése és hogyan lett a Szovjet múlt a Putyin-i identitás politika része.

A Nyugat

Elsőként a Nyugat szó gyakoriságát és hangulatát vizsgáltam meg, csak azokat az említéseket figyelembe véve, amikor a Nyugat szó a nyugati politikai tömböt jelöli. Putyin a vizsgált időszakban összesen 1824 alkalommal említi a "nyugat" szót. Ha kronológiai sorrendben vizsgáljuk az említések gyakoriságát és érzelmi töltetének változását azt látjuk hogy:

-2000-ben nem volt jelentős különbség a negatív, semleges és pozitív említések között. Negatívan általában a Második Csecsen háború eseményeinek a nyugati médiában megjelenő narratívájával kapcsolatban nyilatkozik¹⁹, míg pozitívként a gazdasággal kapcsolatban és azon belül a Nyugat-Európával folytatott gazdasági kapcsolatok állásával és jövőjével jelenik meg elsősorban a "nyugat" szó.

- 2001-ben az előző évhez képest mind a negatív és semleges említések száma csökkent, és minimálisan nőtt a pozitív említések aránya. A Nyugat témája legtöbbször újságírókkal való interjúk alkalmával merül fel, legtöbbször pozitívan a Nyugat és Oroszország kapcsolatáról és közös jövőjéről, valamint Oroszország nyugati mintára történő demokratizálásához való elkötelezettségről és az ebben elért sikerekről beszél. Általában ezzel kapcsolatban említ negatív környezetben is, mert szomorúnak találja, hogy egyesek továbbra sem tudnak különbséget tenni az új Nyugatbarát Oroszország és a Szovjetunió között.

2002-ben a negatív említések száma megegyezik az előző évivel, a semleges, tárgyilagos említések száma kicsit növekedett, de alapvetően a pozitív említések száma dominált. Már felmerült a negatív említések között a NATO poszt-szovjet térben történő terjeszkedésének a témája, ami később egy markáns törés lesz, de ebben az évben továbbra is pozitív a Nyugatról alkotott kép. Egy nyugati újságíróval készült interjúban az újságíró azt mondja, hogy nyugaton úgy hivatkoznak Putyinra, mint aki úgy fog bevonulni Oroszország történelmébe, mint a "Nyugatosító"²⁰

-2003-ban a negatív említések száma nem változott az előző évhez képest. Elsősorban Irakkal és Iránnal összefüggésben említ negatívan, semlegesen általában vallási témákról beszél, többek között arról, hogy Oroszország bizonyos értelemben muszlim ország és a muszlim világhoz tartozik.²¹ Pozitívan továbbra is Oroszország Nyugati országok felé való orientációjával kapcsolatban nyilatkozik legtöbbször. Véleménye szerint a Kelet és Nyugat

¹⁹ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24126> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

²⁰ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/21471> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

²¹ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/22049> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

mint politikai jelző megszűnt, most már csak Nyugat van, amelynek már Oroszország is a része.²²²³

-2004 ben említi elnöki évei alatt legkevesebbszer a nyugatot ott mindössze 17 szer ebből 8-szor negatívan, 4-szer semlegesen, 5-ször pozitívan. Összességben ebben az évben negatív környezetben említette legtöbbször, de nincs szignifikáns eltérés a különböző érzelmek között, eloszlásuk hasonló mint a korbái években. A negatív említésekkor a drogkereskedelem problémájával foglalkozik, semlegesen pedig gazdasági ügyekben említi, pozitívan pedig George W. Bush amerikai elnökkel kapcsolatban.

- 2005-ben az előző évhez képest nőtt a megemlétek száma, bár a pozitív és negatív megemlétek száma nem mutat kiemelkedő eltérést egymáshoz képest, és az általános retorika is hasonló maradt az előző évekhez, viszont már megjelennek világnézetbeli különbségek, illetve elkezd alkalmazni a szovjet-amerikai viszony analógiáját egyes kérdésekre, de összességében nem tér el az előző évektől.

-2006-ban az előző évekhez képest nem történt drasztikus változás a negatív említések számát illetően, azonban arányaiban jóval magasabb volt a negatív megnyilvánulások aránya. A nyugati világot többek között a NATO bővítése, valamint az orosz-ukrán gázvita kapcsán is kritizálta. Valamint szomorúan vette tudomásul Lettország csatlakozását a schengeni övezethez.²⁴ Még a semleges megnyilvánulások is inkább negatívak voltak. Az orosz-nyugati kapcsolatokban azonban még mindig nem beszélhetünk éles törésről, viszont innentől megfigyelhető lesz a pozitív említések arányának egyelőre kis mértékű ciklikus csökkenése.

-2007-ben továbbra is negatívan említi a NATO bővítését és a rakétavédelmi rendszerek Kelet-Európába történő telepítésének tervét. Az amerikai jelzálogpiac összeomlásával kapcsolatban a globalizmust is több alkalommal bírálta. Az említések között leginkább gazdasági kérdések merültek fel, melyeket többnyire semlegesen vagy pozitívan említett.

-2008 május 8 és 2012 május 7 között Putyin miniszterelnöki ciklusát töltötte, így ezekben az években kormányfőként jelentősen kevesebbet foglalkozott külpolitikai kérdésekkel. Az ezekből az évekből származó szövegek nagy része inkább szakpolitikai jellegű, kivéve 2008-at és 2012-t, amikor elnök is volt. Ezért ezekben az években a semleges, tárgyilagos hangvétel dominál, általában gazdasági kérdésekben említi. 2011-ben már a nyugatot utolérendő és legyőzendő ellenfélként kezdi említeni. Észrevehető egy csökkenés az említések számában:

²² <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/22161> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

²³ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/22185> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

²⁴ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/23919> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

2008-ban 38-szor, 2009-ben 30-szor, 2010-ben 14-szer, 2011-ben 31-szer, 2012-ben pedig 28-szor említi.

-2013-ban negatív kritikái leginkább a Szíria és Iraki konfliktusokkal, valamint az Oroszország ellen hozott szankciókkal kapcsolatosak. Valamint első ízben jelennek meg szignifikáns ideológia eltérések említései, mint például az LMBTQ ügye.

-2014-ben jelentősen nőtt az előző évekhez képest a nyugat említése. Negatívan elsősorban Ukrajnával kapcsolatban említi. Bírálja a nyugatot, a majdani forradalomban játszott szerepéért, valamint a Kelet-Ukrajnában és Krímen tartott népszavazás és a Krím Oroszországhoz való csatlakozásának nyugati politikában és médiában levő megítélését említi. Pozitívan mindössze pár beruházással kapcsolatban beszél.

-2015-ben az előző évi kiugró értékhez képest visszaáll a sokéves átlagra, az említések hangulata összességében továbbra is negatív. Időnként a szíriai térről elleni akciókkal és pár beruházással kapcsolatban említi pozitívan a nyugatot.

-2016-ban bár a pozitív és semleges említések száma emelkedik, arányában nem változik a nyugat szó megjelenésének hangulata. Pozitívan többnyire gazdasági kérdések jövőjéről beszél.

-2017-ben a 2013 utáni időszak után ebben az évben a legpozitívabb hangvételű az említések kontextusa, de továbbra is negatív említések dominálnak. Trump megválasztása miatt bizakodó a nyugattal való kapcsolat javulásban, de ezen kívül csak gazdasági kérdésekben említi pozitív vagy semleges környezetben. A pozitív témák között szerepel az Oroszország és az Egyesült Államok közötti együttműködés a terrorizmus elleni küzdelemben és a nemzetközi atomenergiai-ügyekben, valamint az Európai Unióval fennálló energiaellátási kérdések.

-2018-ban a negatív említések elsősorban az Ukrajnával és Oroszországgal kapcsolatos feszültségekre épülnek. Emellett a menekültválság, valamint az USA és Kína közötti kereskedelmi konfliktus is szerepel a negatív kontextusú említések között. A pozitív említések leginkább a gazdasági együttműködéssel kapcsolatosak.

-2019-ben a negatív említések továbbra is az Ukrajna és Oroszország közötti feszültségekre, valamint a szankciókra épülnek. Emellett az USA és Kína közötti kereskedelmi konfliktus, valamint a Brexit is szerepel a negatív kontextusú említések között. A pozitív említések leginkább a gazdasági együttműködéssel és kapcsolatban merülnek fel.

-2020-ban a negatív említések továbbra is az Ukrajna és Oroszország közötti feszültségekre, valamint a szankciókra épülnek. Emellett a koronavírus-járvány, valamint az USA és Kína közötti kereskedelmi konfliktus is szerepel a negatív kontextusú említések között. Pozitív említéseket leginkább a gazdasági együttműködéssel kapcsolatban tett.

-2021-ben a pozitív szövegek környezetében ebben az évben egyáltalán nem is jelenik meg a nyugat szó, a semleges említések is inkább negatív hangvételűek. Főleg az ukrán helyzetet említi, illetve többször is a Szputnyik vakcina hatékonyságát érintő vádakkal kapcsolatban, valamint egyre élesebben kritizálja világnézeti alapon a nyugatot.

-2022-ben a pozitív és semleges említések leginkább csak Magyarországgal és annak a nyugattal bizonyos kérdésekben külön utat választó politikájával kapcsolatban tesz.²⁵ A negatív említések arányának dominanciája egyértelmű, még korábban, a Kelet-Nyugati viszony leghidegebb évnek tekintett 2014-es említéseket is majdnem tízszer megelőzi.

Ha a Nyugat említéseit a teljes vizsgált időszakban vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy kisebb eltéréseket leszámítva 2012-ig a különböző érzelmek viszonylag azonos arányban oszlanak el. Bár, ha részletesen vizsgáljuk, milyen témákkal kapcsolatban és hogyan változik a Nyugat említése, azt láthatjuk, hogy már 2006-ban megindul egy 2012-ig csak kis mértékű, fokozatos romlás. 2012 és 2021 között, ha a 2020-as évet leszámítjuk, amikor a Covid-nak köszönhetően erőteljesen csökkent a negatív említések száma, azt mondhatjuk, hogy a negatív említések száma egyre intenzívebben emelkedett, még pozitív és semleges, enyhén csökkenő tendenciát mutatott. Majd 2022-ben minden adatában nagyobb mértékben növekedett a negatív említések száma, és ha az összes említés arányát nézzük, a semleges és pozitív említések gyakorlatilag semmivel voltak egyenlőek. Ha a vizsgált 22 évet nézzük, azt láthatjuk, hogy a 2000-es években, bár nagyjából azonos volt az érzelmek eloszlása Nyugat és Oroszország kapcsolatában, mégis összességében egy pozitív viszonyról beszélhetünk. Gondoljunk csak Putyin azon megnyilvánulásaira, amikor a nyugatot nemcsak partnernek, hanem követendő célnak tartotta, és úgy vélte, hogy a modern Oroszország a nyugat felé tart²⁶. Mindössze néhány aktuális politikai töréspont és főleg pragmatikus viták árnyékolják be ezt az idilli képet, amihez képest hatalmas kontrasztot mutat a vizsgált időintervallum másik végpontja, amikor már a viszony egyértelműen ellenséges. Olyannyira, hogy konkrétan ellenségnek nevezi a nyugatot²⁷. Bár a legtöbb kutató 2021 előtt úgy vélekedett, hogy a törés a Nyugat és Oroszország között 2014-ben volt, igazából kimondható, hogy a folyamat már

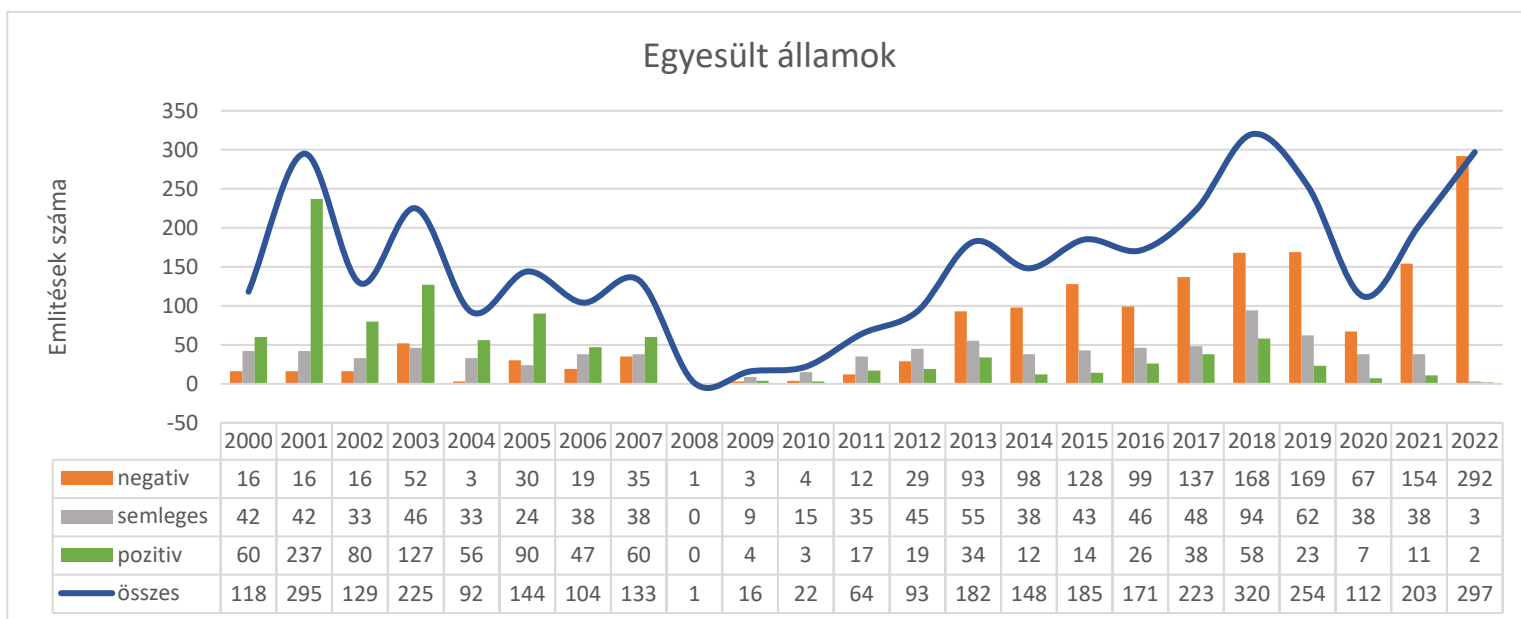
²⁵ <http://en.kremlin.ru/catalog/persons/424/events/67691>(Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

²⁶ Геннадий Сысоев Газета Коммерсантъ №39 от 07.03.2000, стр. 2(Gennagyij Szjsoev Kommersant újság, 39. szám, 2000.07.03., 2. o.)

²⁷ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67996> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

sokkal korábban, 2005-ben megkezdődik, és különböző szakaszokban váltakozva, növekvő intenzitással változik át a másik végponttá, amikor már a nyugatot bárhogy nézzük, egyértelmű ellenségként jelöli meg. Azonban 2023-ban már egyértelmű, hogy valódi töréspont 2022 február 24-én volt, amitől kezdve már csak előtte és utánról tudunk beszélni.

Az Amerikai Egyesült Államok

Következő vizsgált kulcsszó az USA/Egyesült Államok volt, amit a nyugathoz képest jóval többször, összesen 3531 alkalommal említ. Ha itt is kronológiai sorrendben vizsgáljuk az eseményeket, az Egyesült Államok említéseinek hangvétele a következőképpen változott:

-2000-ben Főleg a START szerződés kapcsán említik az Egyesült Államokat, és pozitívan beszél az orosz-amerikai kapcsolatokról és annak jövőjéről. A legtöbbször a "partner" szót használja az Egyesült Államok után.

-2001-ben a 2000-es évek átlagához képest egy erős kiugrást látunk: 295 alkalommal említi az Egyesült Államokat, és ebből döntő mértékben, pozitívan. Az összes említés, illetve pozitív említések számának látványos növekedése az Egyesült Államokban szeptember 11-én történt terrortámadásnak köszönhető. Az ilyenkor szokásos általános diskurzuson túl párhuzamot vont az Oroszországban ekkoriban történt terrorcselekményekkel. Ezen túlmenően, pozitívan beszél Bush elnök politikájáról, az orosz-amerikai kapcsolatok szívélyességéről, és pozitív jövőjéről.

-2002-ben az előző évhez képest a pozitív említések aránya viszonylag kisebb. A negatív említések száma pontosan ugyanannyi maradt, mint az előző két évben. Nincsen olyan jól körvonalazható téma, amivel kapcsolatban negatívan nyilatkozna, az említések többsége elsősorban barátságos, és nagyon bizakodó a jövőt illetően. Iraki beavatkozás kapcsán is csak óvatos állásfoglalásokat tesz, de élesen nem kritizálja. Putyin az orosz-amerikai kapcsolatok

történelmi hagyományairól is beszél, és egy interjúban úgy vélekedik, hogy Nagy Katalin cárnő bölcsen döntött, amikor támogatta az amerikaiakat a britekkel szemben az Amerikai Függetlenségi Háborúban.²⁸

-2003-ban bár a semleges és negatív említések száma nőtt, a pozitív említések aránya is tovább növekedett. Legtöbbször olyan szövegkörnyezetben fordul elő az USA említése, mint "az álláspontunk közelebb esik egy másikhoz, mint gondolnánk", "álláspontunk egyezik ebben a kérdésben". Egyedül elhatárolható témaként Irak jelenik meg a negatív említések között, de ezek az említések is kimondottan finomak, még nem alkalmazza későbbiekből ismert éles kritikus retorikát.

-2004-ben a legtöbb érintett témában továbbra is egyértelműen pozitívként beszél az USA-ról. A semleges említések aránya azon témák kapcsán nő, amikor az amerikai választásokról van szó, és elsősorban tárgyilagosan inkább az amerikai választási rendszer sajátosságairól és az Amerikában lévő kampányról beszél.

2005-ben már erőteljesebben kritizálja az Egyesült Államokat a közel-keleti politikája miatt, bár egyetért a véleményben az iszlám fundamentalizmus elleni küzdelem kérdésében.

-2006-ban összességében finomabban kezd hivatkozni az USA-ra, még a pozitív említések során is neheztel az USA-ra, hogy nyomást próbál gyakorolni bizonyos kérdésekkel kapcsolatban Oroszországra. Már nem a partner a leggyakoribb szókapcsolat, amikor az Egyesült Államokat említi.

-2007-ben a 2012-es harmadik elnöki ciklus előtt ez volt az az év, amikor a legélesebb hangvételben bírálta az Egyesült Államokat és a NATO-t, elsősorban a rakétavédelmi rendszer Kelet-Európába telepítésének terve és Koszovó függetlenségének elismerése miatt. Ennek ellenére még mindig a pozitív említések domináltak. Müncheni Biztonsági Konferencián kritizálta az Egyesült Államok egyoldalú megközelítését a nemzetközi politikában, és első alkalommal említi egy új világrend kialakításának szükségességét²⁹. Ha megnézzük az ebben az évben tartott két ország közötti csúcstalálkozón Putyin megnyilvánulásait, mint például ahogyan Kennebunkportban kezdte a sajtótájékoztatót: "Nagyon jót horgásztunk ma reggel. Fogtunk egy halat, de ez csapatmunka volt. A csapat vezetője pedig horgászklubunk kapitánya, az Egyesült Államok 42. elnöke volt."³⁰ Vagy ahogyan az OPEC országok találkozója után beszélt Bush-sal való tárgyalásáról: "És abban is

²⁸ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/21607> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

²⁹ Washington post <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/02/12/AR2007021200555.html> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

³⁰ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24393> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

megállapodtunk, hogy nem csak az Egyesült Államokba megyünk horgászni, hanem valamikor egy szibériai folyóba is."³¹ Akkor azt mondhatjuk, hogy ezen a ponton még korántsem volt egyértelmű a 2 ország viszonyának jövőbeli erőteljes romlása.

-2008 és 2012 között, akár csak a Nyugat szó kapcsán, itt is megállapítható, hogy az említések száma drasztikusan csökken. 2008-ban mindössze egyszer említi, azt is még elnöki ideje alatt. 2009 és 2012 között fokozatosan egyre többször említi, de ebben az időszakban leginkább tárgyilagos és leginkább szakpolitikai jellegűek. Első negatív említései leginkább a gazdasági válsággal kapcsolatban történnek.

-2013 az első év, hogy a negatív említések száma meghaladja a semleges és pozitív említésekét. Egyre élesebben kritizálja Amerikát világnézeti alapon, illetve a világválságok eszkalálódásával kapcsolatban, de pozitívan említi a szíriai terror ellenes harcokat és bizakodó az orosz-amerikai kapcsolatok jövőjét illetően, bár ezek elsősorban inkább diplomáciai puhatolózásnak érződnek.

-2014-ben bár az össz említések aránya nem változott annyira, mint a Nyugaté, ebben az évben viszont a pozitív említések aránya jelentősen romlott. Az ukrán eseményekkel és Krímmel kapcsolatban elsősorban újságírói kérdésekkel foglalkozik, inkább a közel-keleti politikájával és a "demokrácia exportjával" kapcsolatban bírálja Amerikát.

-2015: még 2012 előtt a semleges említések több alkalommal is inkább pozitív hangvételűek voltak, most már egyértelműen megfordul és a semleges említések is inkább negatív hangvételűek. Elkezd feltűnni az említések szövegkörnyezetében az egykori szovjet terminológia, például több alkalommal imperialistaként hivatkozik az Egyesült Államokra.³²

-2016-ban az év elején több alkalommal pozitív megállapításokat tesz a szíriai konfliktussal kapcsolatban az amerikai féllel kötött megállapodások miatt, év végére már ugyanezekkel kapcsolatban kiábrándultan és negatívan beszél. A semleges említések növekedése az Egyesült Államok elnökválasztási kampányával kapcsolatos, amiről főleg tárgyilagosan beszélt.

-2017-ben a negatív említések főként a korábbi törésvonalak mentén történtek, azonban új elemként felmerült az előző évi választásba történő orosz beavatkozás vádjának bírálata. Élesen bírálta az amerikai belső politikai harcokat. Ennek köszönhetően több alkalommal is előfordult, hogy rövid időn belül változott az említés hangulata: Trump személyével kapcsolatban bizakodó volt, de minden más téren bírálta az Egyesült Államokat. Később,

³¹ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24521> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

³² <http://en.kremlin.ru/events/president/news/50971> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

2021ben újságírói kérdésre ezt válaszolta: „Tehát az Egyesült Államok Oroszországot ellenségnek és ellenfélnek nyilvánította. A Kongresszus ezt 2017-ben tette meg.”³³

-2018-ban ha pozitív említések és semleges említések arányát nézzük, azt mondhatjuk, hogy kissé enyhült az orosz-amerikai viszony, de továbbra is magasan a negatív említések dominálnak. Az előző évekhez képest az említések témájában érdemi változás csak annyiban figyelhető meg, hogy több alkalommal felbukkan a pozitív említések között az Amerika-Észak-Koreai csúcstalálkozó.

2019-ben a 2019-es évben a negatív megjegyzések között főként a két ország közötti feszültségek, a gazdasági szankciók, valamint az amerikai hadsereg Szíriai tevékenysége voltak a kiemelt témák. A semleges megjegyzések között elsősorban gazdasági, kereskedelmi és diplomáciai kérdésekről beszélt Putyin az USA-val kapcsolatban. A pozitív megjegyzések pedig a két ország közötti együttműködés lehetőségeire, az amerikai orosz kapcsolatok javításának szükségességére és az egyesült államok elnökével folytatott konstruktív tárgyalásokra fókuszáltak.

-2020-ban hasonlóan a nyugathoz, az Egyesült Államok említéseinek száma drasztikusan csökkent. A negatív említések elsősorban az amerikai társadalmi feszültségekhez kapcsolódnak. A növekvő semleges említések aránya annak köszönhető, hogy Putyin beszédében nagy hangsúlyt kapott a Covid-19 járványhelyzet és más tárgyilagos témák, valamint az elnökválasztással kapcsolatos kérdésekre semleges válaszokat adott.

-2021-ben a semleges említések nagy része továbbra is a Covid-19 járvánnyal és a statisztikai adatokkal kapcsolatos témákról szólt, valamint az elnökválasztással kapcsolatos kérdésekről is inkább semlegesen nyilatkozott. Azonban továbbra is legtöbbször negatív kontextusban említi az Egyesült Államokat, például a választási folyamatokkal kapcsolatos kétségek, a Capitolium ostroma vagy az Oroszországgal szembeni szankciók. Az említések között gyakran használ szovjet terminológiát, és úgy véli, hogy az Egyesült Államok belpolitikai eseményei a nyugati világ elkerülhetetlen válságának jelei.³⁴

2022-ben a legrosszabb az említések aránya. A hangvétel itt már nagyon negatív, többször konkrétan ellenségként hivatkozik az Egyesült Államokra, élesen támadja a szankciós politikát, illetve az Ukrajnának adott fegyverszállítmányokat. Úgy véli, hogy Oroszország az ebben az évben megindult „Különleges hadműveletben „ az ukrán hadszíntéren nem csak

³³ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/65870> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

³⁴ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/64938> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

Ukrajnával, hanem az egész Egyesült államok vezette NATO-val már nemcsak politikailag hanem konkrétan fizikálisan háborúzik.³⁵

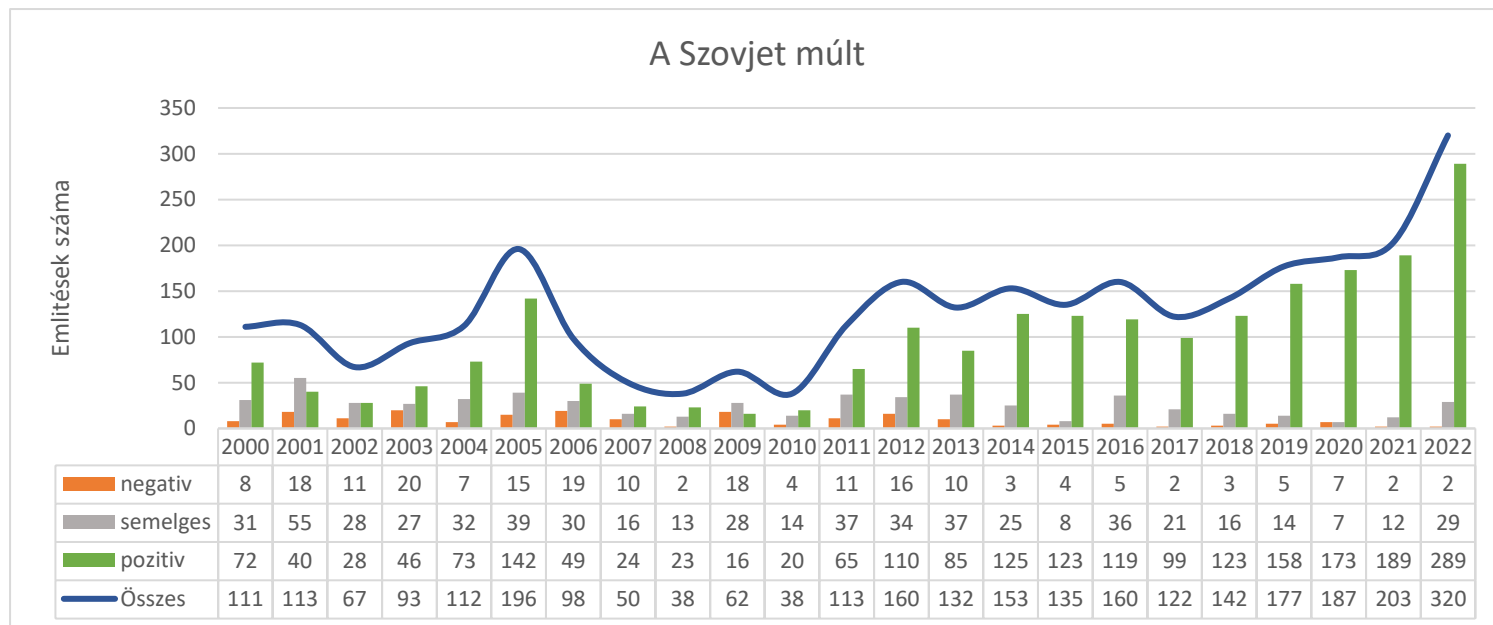
Ha a vizsgált időszak egészét nézzük, azt láthatjuk, hogy az említések hangulata a 2 végpont között 180 fokal fordulatot vesz. Még a 2000-es évek legelején, 2000-2003 között, nagyon pozitív, még azokban a témákban is, amelyekben negatív környezetben említik, ott is szívélyes, baráti hangnemben teszi. 2004 után egyre több alkalommal bírálja az Egyesült Államokat, de ezt még mindig viszonylag kevés témában és konszolidáltan teszi. A miniszterelnöki ideje alatt kevészer foglalkozik az USA-val akár a nyugattal, és akkor is elsősorban pragmatikus témákban. Majd 2012-től, a harmadik elnöki ciklustól kezdve már a negatív említések dominálnak, és folyamatosan nő a negatív említések száma, míg a pozitív és semleges említések csökkennek. Bár Trump elnöki ideje alatt a nemzetközi sajtó és tudományos cikkek egyetértének abban, hogy az orosz-amerikai viszonyok enyhültek,³⁶ az adatok alapján a negatív említések száma tovább növekedett. Mindössze 2018-ban nőtt meg érezhető módon a pozitív említések száma, de a negatív továbbra is ugyanolyan magas maradt. A 2012 utáni időszakban a kommunikáció hangvétele fokozatosan kezd egyre kevésbé diplomatikus hangvételű lenni. Még a 2000-es évek elején a nyilatkozatok túlnyomó többségében barátként és partnerként hivatkozik az Egyesült Államokra, és negatív kérdésekben sem fogalmaz meg túlságosan kritikus hangot, addig ebben az időszakban egyre fokozatosabban egyre több témában és egyre élesebben bírálja.

A Szovjet Múlt

³⁵ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/64076> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

³⁶ Trump és Oroszország: A kapcsolatok kezelésének helyes módja: <https://carnegieendowment.org/2017/02/13/trump-and-russia-right-way-to-manage-relations-pub-67995> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

A harmadik, és egyben utolsó vizsgált kulcsszó a „Szovjet”. Putyin megszólalásaiban összesen 2982 alkalommal említette különböző formában, csak azokat az említéseket figyelembe véve, amikor a Szovjetunióról vagy a Szovjet múlt, a Szovjet örökség értelmében használta, a szó használata változatos volt az évek során. Az említések és azok hangvételének változása a következőképpen alakult:

-2000-ben a negatív említések általában a Szovjet államadóssággal kapcsolatosak, illetve a Szovjetunió totalitárius jellegével foglalkoznak. Putyin többször határozottan leszögezi, hogy Oroszország örökre eltávolodott ettől, és a jelenlegi Oroszország új, teljes mértékben szabad, nyugati értelemben vett demokrácia.³⁷ Több alkalommal leszögezi, hogy Oroszország nem a Szovjetunió utóda, mindössze csak egy volt tagköztársaság, akár Belorusz, Ukrajna és a többi volt tagköztársaság. Több alkalommal használja a későbbiekben szállóigeiként többször is előforduló mondatot, miszerint „Aki nem sajnálja a Szovjetunió összeomlását, annak nincs szíve, de aki azt a régi formájában újra akarja alapítani, annak nincs esze.”³⁸ A semleges említések csak száraz történelmi jellegűek és inkább gazdasági kérdésekben fordulnak elő, például a barátság kőolaj vezeték vagy szovjet államadósság egyedüli törlesztésének problémája. A "Szovjet" szó legtöbbször pozitív értelemben jelenik meg, főként a "Nagy Honvédő Háború" kapcsán, valamint sokszor használja Putyin a korszakot a stabilitás metaforájaként. Illetve ebben az évben Putyin javaslatára új szöveggel visszaállították az 1943-tól használt szovjet himnusz, amivel kapcsolatban szintén sokszor beszél pozitív szövegkörnyezetben a szovjet múltról³⁹. Az év során sokszor látszólag egymásnak ellentmondó állításokkal egyensúlyoz a demokráciából kiábrándult orosz nép és a nemzetközi

³⁷ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/21368> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

³⁸ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24370> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

³⁹ Az orosz himnusz :<http://en.flag.kremlin.ru/anthem/> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

közvélemény megítélése között, például a választási kampányban egy moszkvai választó kérdésére, miszerintin: „Méltónak tartja magát arra, hogy Oroszország elnöke legyen, miután Jelcin ajánlotta, aki tönkretette a Szovjetuniót, és akiben az emberek nem bíznak?” többek között ezt válaszolja „Mint látják, az utóbbi időben erőfeszítéseink az Unió újjáteremtésére irányultak, de új alapokon. Ha az emberek helyeslik azt, amit ennek érdekében teszünk, akkor ennek megfelelően fognak szavazni.”⁴⁰ A külföldi újságírók hasonló jellegű kérdéseire pedig ilyen kijelentésekkel reagál „Valójában egy új állam jött létre ideológiai, igazgatási és területi szempontból. Szeretném hangsúlyozni, hogy Oroszország nem a volt Szovjetunió egy darabja. Ez egy új ország!”⁴¹, „A Szovjetunió összeomlása után a világon sokan még mindig úgy tekintenek Oroszországra, mint a régi tömb letöredezésére. Ez nem így van.”⁴²

-2001-ben minimálisan többször említi a „Szovjet” szót. Elnöki ideje alatt ez az egyetlen év, amikor a semleges vagy negatív említések száma megelőzi a pozitív említéseket. Kimondottan negatívan elsősorban az államadósággal kapcsolatban bírálja a Szovjetuniót, de más témák is felmerülnek, mint az általa szovjet örökségnek tartott bürokratizmus. Semlegesen említett témák kiemelkedő aránya egyrészt az újságíróknak ebben az évben közkedvelt témája, Putyin elnök KGB-s éveiről való érdeklődés, amelyekre többségében semleges és leíró, diplomatikus válaszokat ad, valamint a 90-es évek eleji belpolitikai események óvatos értékelésével magyarázható. A semleges említések továbbra is főleg gazdasági témák mentén történnek, de gyakran említi semlegesen nyugati újságírók szovjet nosztalgiával kapcsolatos kérdéseire válaszolva. A pozitív említéseket elsősorban a második világháborúval és a Munkás-Paraszt Vörös Hadsereg katonáival kapcsolatban teszi.

-2002-ben viszonylag kevés alkalommal említi a szovjet szót. Az említések témái nem térnek el az előző évektől, főleg a második világháborúval és a szovjet örökség megítélésével foglalkozik, valamint beruházásokkal és az aktuális gazdasági teljesítmény szovjet időbeli összehasonlításával kapcsolatban említi.

-2003-ban az előző két évhez képest megnőtt a pozitív említések aránya, egyre kevésbé foglalkozik kommunista ideológiával a Szovjetunióval kapcsolatban. Negatív és semleges említések között feltűnik Irak kérdése, ugyanis az újságírók szeretnek párhuzamot vonni a szovjet-afgán háborúval, amit Putyin nem tart helyesnek. Leszögezi, hogy a bipoláris világ

⁴⁰ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24370> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁴¹ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24250> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁴² <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/21488> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

megszűnt, már nincsenek táborok, így Oroszország is a „blokk” jellegét ilyen értelemben elvesztő nyugat része.⁴³

-2004-ben tovább emelkedett a pozitív említések aránya. A pozitív említések között megjelenik az a gondolat, miszerint Oroszországnak a volt Szovjetunió népei felé egyfajta gyám szerepét kellene betöltenie, és első alkalommal titulálja a Szovjetunió szétesését „hatalmas nemzeti tragédiának”⁴⁴. A Nagy Honvédő Háború közelgő 60. évfordulója miatt növekszik a Második Világháborúval kapcsolatos említések aránya.

-2005-ben, a Nagy Honvédő Háború győzelmének 60. évfordulójával összefüggésben kiugróan sokszor említi a szovjet szót. A pozitív említések aránya 2010 előtti időszakban ebben az évben a legmagasabb. Főként a 2. világháborúról és a szovjet népek hősiességéről beszél, kiemelve a hősiesség és az összefogás kérdését, valamint a szovjet katonák áldozatvállalását és kitartását a náci megszállás elleni küzdelemben. Emellett a szovjethatalom által támogatott nemzetközi békemozgalmak és a háború utáni újjáépítési folyamatok is előkerülnek a beszédekben. A semleges és negatív említések sem számukban, sem pedig témájukban nem térnek el az előző évektől, továbbra is a korábbi évekhez hasonlóan a szovjetrendszer hibáira és problémáira összpontosítanak, mint például a gazdasági nehézségekre, a politikai elnyomásra és az emberi jogok megsértésére.

-2006-ban bár továbbra is a pozitív említések száma a legmagasabb. Arányaiban nem mutatnak szignifikáns eltérést. Putyin beszédeiben a szovjet időszak ipari és technológiai fejlődésére, például a Sztálingrádi csata idején létrehozott acélipar vagy az űrkutatás területén elért eredményekre, mint a Jurij Gagarin űrrepülésére. Az oktatás és tudomány területén hivatkozik a szovjet tudósok által végzett innovatív munkára, valamint a nemzetközi kapcsolatokra és diplomáciai erőfeszítésekre, mint a kelet-nyugati kapcsolatokban játszott közvetítő szerepre. Lettország schengeni övezethez való csatlakozása kapcsán szomorúságot fejez ki, hogy a Szovjetunió felbomlása előtt az emberek vízum és útlevél nélkül szabadon közlekedhettek a szövetségi köztársaságok területén, most viszont szétszakítva kell élniük. Ugyanakkor kiemeli, hogy Oroszországban továbbra is bárki szabadon utazhat és akár letelepedhet, akinek érvényes szovjet okmánya van.⁴⁵

2007-ben, elnöki évei alatt, legkevesebbszer említette a "szovjet" szót. Az említések témái hasonlóak az előző évekhez. Putyin ebben az évben egy érdekes megállapítást tesz, mely szerint: "Mit kell egyértelműen magunk mögött hagynunk? Meg kell szabadulnunk attól a

⁴³ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/22161> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁴⁴ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24817> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁴⁵ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/23919> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

szovjet örökségtől, amely szerint a szocialista vagy kommunista világforradalom élére törekszünk és ennek a mozgalomnak a vezetőivé, nemzetközi vezetőivé akarunk válni... Az előbb említettem, hogy a Szovjetunió egy globális kommunista forradalom vezetője akart lenni. Ez nagy hiba volt. Nem szeretnénk ezeket a hibákat megismételni a jövőben."⁴⁶

-2008 és 2012 miniszterelnöki ciklusának első felében tapasztalhatunk egy visszaesést az említések átlagos számában, akárcsak a másik két kulcsszó esetében. Viszont 2011-ben és 2012-ben már egy jelentős növekedést láthatunk az említések számában és vele együtt a pozitív irányban. A másik két kulcsszóval ellentétben, itt csak 2009-ben vezetnek a semleges említések. A semleges és negatív említések főleg a nyugdíjreformmal kapcsolatosak és a szovjet nyugdíjrendszer elavultságával foglalkoztak. Ebben az időszakban a hangsúly a gazdasági kérdésekről elkezdi eltolódni az emlékezetpolitika irányába, például egy alkalommal, amikor a parlament alsóházának elnökével beszél, felhossa és helyesnek tartja a "Szovjet Nép" kifejezés mintájára bevezetni az "orosz nép" kifejezést: "A Szovjet Kommunista Pártot ma gyakran kritizálják, de kitalált egy méltó kifejezést, egy új közösséget – a szovjet népet. Jó kifejezés volt. Gyakrabban kellene használnunk."⁴⁷

2013-ban az említések témái nem nagyon térnek el a már korábbiaktól, ugyanakkor az alkotmány módosításával kapcsolatban gyakran elutasítják az 1978-as alkotmány egyes elemeinek újra alkalmazásával kapcsolatban, de élesen nem kritizálja ezeket az ötleteket.⁴⁸ Ebben az évben Putyin egyre inkább hangsúlyozza a szovjet örökség jelentőségét az orosz történelemben és kultúrában. Az említések között találhatók például a szovjet időszak tudományos és technológiai fejlődésére, valamint a szovjet hadsereg hőstetteire vonatkozó utalások. Ezzel együtt Putyin arra is felhívja a figyelmet, hogy az orosz államnak és társadalomnak nem szabad elfelejteni a szovjet korszak hibáit és visszaéléseit, és tanulni kell belőlük a jövő érdekében.

-2014-ben a legtöbbször az ukrán helyzet kapcsán említette, például azt, hogy Hruscsov illegitim módon adta át Ukrajnának a Krím-félszigetet, valamint azt, hogy ha a szakadár köztársaságok és a Krím nem szakadhatnak el Ukrajnától, akkor Ukrajnának sem lett volna joga kilépni a Szovjetunióból.⁴⁹

-2015-ben bár ebben az évben ünnepelték a náci Németország felett aratott győzelem 70. évfordulóját, az említések száma nem növekszik ki annyira az átlagból, mint 10 évvel ezelőtt

⁴⁶ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24735> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁴⁷ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/17118> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁴⁸ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/17556> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁴⁹ <http://kremlin.ru/events/president/news/20603> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

a 60. évfordulón. A témák között megjelenik Afganisztán, többek között Szíriával kapcsolatban, ahol Putyin a szovjet katonai beavatkozás tapasztalatait és a helyi ellenállás kezelésére vonatkozó leckéket említi. Az említések többsége már egyértelműen a szovjet unió hősi pártoszával foglalkozik, például a második világháború során nyújtott hősiesség és az ország újjáépítésének példái kerülnek előtérbe. Emellett, az orosz-amerikai viszony romlásával egyre inkább megjelennek a monopolisztikus világrendet bíráló kijelentések.

-2016-tól kezdve a negatív és semleges említések aránya folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. A pozitív említések között szerepel hangsúlyos témaként a szovjet korszakban a kultúra magas színvonalának méltatása, például a szovjet filmgyártást és a korszakban a kulturális élet előre mozdításáért tett erőfeszítéseket említi. A japánokkal ebben az évben újra napirendre kerülő formális békemegállapodás kérdéskörében gyakran kerül elő a semleges említések között a Kuril-szigetek ügyében, valamint az akkoriban történt diplomácia történeti folyamatok ismertetése miatt. A pozitív említések fő témája orosz katonák szovjet korszakbeli hőstetteinek méltatása, a hősök emlékének ápolása, az Oroszországban élő veteránok támogatása, a Nagy Hazafias Háború idején tett erőfeszítéseik elismerése és az emlékművek karbantartása. Ezzel összefüggésben Putyin beszédeiben a szovjet korszak társadalmi és gazdasági fejlődésére is hivatkozik, például a szovjet szocialista rendszer által biztosított állampolgári jólétre és a szovjet ipar fejlesztésére.

-2017-ben minden témában főleg pozitívan említi a szovjet szót, ugyanakkor a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 100. évfordulója kevésbé kerül elő, és amikor szóba kerül, nagyon változó megközelítésben és kontextusban jelenik meg. Bár ebben az évben is tartanak november 7-i történelmi parádét a Vörös téren, az új kori hagyományoknak megfelelően nem kerül elő hangsúlyosan az ünnep eredeti témája.

2018-ban is alacsony a negatív és semleges említések aránya. A negatívok között például a marxista családpolitikát bírálta, amit szerinte a szovjet korszak első éveiben gyakorlatban is próbáltak megvalósítani.⁵⁰ A semleges említések nem tűntek ki a többéves átlagból, elsősorban történelmi tényeket tartalmaznak, főleg a gazdasági helyzettel kapcsolatban. A pozitív említések közt szerepelnek szovjet időkben elért tudományos és technológiai eredmények, mint például a Szputnyik indítása és a Gagarin űrutazás. Ezeket az orosz innováció és fejlődés szimbólumainak nevezi. Ebben az évben hangzik el az a mondat amit a Putyin-i Szovjet nosztalgiával kapcsolatban gyakran idéznek :

„Olga Timofejeva : Ha tehetnéd az orosz történelem melyik eseményét akadályoznád meg ?

⁵⁰ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/56638> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

Vlagyimir Putyin: A Szovjetunió összeomlását.”⁵¹

-2019-ben a negatív és semleges említések aránya ebben az évben is rendkívül alacsony. A pozitív említésekkel kapcsolatban megfigyelhetjük, hogy gyakran fordul elő az egykori Szovjetunióval baráti országok közötti diplomáciai párbeszédben, akár mint pozitív történelmi példa, akár mint a közös célok változatlanóságát igazoló példa.

-2020-ban a náci Németország felett aratott győzelem 75. évfordulóján az említések száma nem növekszik drasztikusan az előző évhez képest, mint ahogyan a 60. évfordulónál látható, de a témák számában érzékelhető a változás. A szokásosnál is több a 2. világháború eseményeivel és a szovjet hadsereggel kapcsolatos említések száma. A másik két vizsgált témához képest fontos eltérés, hogy a koronavírus nem befolyásolta érezhetően az említések számát.

-2021-ben a pozitív említések aránya tovább nő, és a pozitív említések között nagy hangsúlyt kapnak az egykori Szovjetunió területi integritását érintő kérdések. A COVID-19 járvány megjelenik az érintett témák között, ahol gyakran említi a szovjet tudósok sikereit az orvostudományban, és elsősorban a vakcinák fejlesztésének terén.

-2022-ben a pozitív említések aránya minden korábbit túlszárnyal és minden témát érint. Elsősorban az ukrán helyzettel kapcsolatban kerül elő több formában is, egyrészt az orosz és ukrán nép testvéri mivoltával kapcsolatban, valamint az ukrán állam területi integritását illetően. De első sorban azzal az elképzeléssel kapcsolatban jelenik meg, hogy az orosz nép történelmi feladata a fasiszmus elleni küzdelem.⁵² Gyakran von párhuzamot a Nagy Honvédő Háború és az ukrán különleges hadművelet között, valamint az Ukrajnában elfoglalt területek csatlakozási népszavazásával kapcsolatban is gyakran említi a szovjet szót.

Ha általánosságban vizsgáljuk az adatokat, elmondhatjuk, hogy a "Szovjet" szó említéseinek száma és az említések hangulata sokat változott a vizsgált időszakban. Még Putyin első két elnöki mandátumának idején az említések kevésbé voltak hangsúlyosak, és bár volt számottevő folyamatosan magas pozitív említések száma, a negatív és semleges említések aránya végig magas volt. Majd 2011-től kezdődően folyamatosan csökkent a negatív említések aránya, miközben az említések száma fokozatosan növekedett. Ha megnézzük, hogy a második világháborús győzelem 60. évfordulóján 2005-ben, (ami a szovjet múlt szempontjából igen jelentős esemény) összesen 196 alkalommal említette Putyin a "Szovjet" szót, míg 2011 és 2018 közötti időszakban folyamatosan az évenkénti 150 említés környékén

⁵¹ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/56969> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁵² <http://en.kremlin.ru/events/president/news/68366> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

mozgott. 2018-tól tovább növekedett ez a szám, egészen 2022-ig, ahol már összesen 320 alkalommal említette a szovjet múltat Putyin. Az említések tartalmának változását vizsgálva azt láthatjuk, hogy azok a témák, amelyekkel kapcsolatban pozitívan említi a szovjet múltat – például a 2. világháborúban tanúsított hősiesség, a kultúra és tudományok magas színvonala, a gazdasági és technológiai fejlődés, a mindennapi élet kiszámíthatóságának és egyszerűségének varázsa, az ország nagysága és dicsősége – változatlanul maradtak, és ezeknek a témáknak a hangsúlya az említések számának növekedésével egyenlő arányban folyamatosan növekedett. Azok a témák, amelyekkel kapcsolatban negatívan hivatkozik a szovjet időkre – mint például a bolsevik politika következetlenségeiből adódó hibák, az elszigetelődés, az erősen centralizált berendezkedés és a politikai elnyomás – egyre kevésbé lettek hangsúlyosak, sőt a 2010-es évek végére szinte teljesen eltűntek.

Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy Putyinnak alapvetően nem változott meg a szovjet múltról alkotott képe, viszont az idő előrehaladtával és a politikai helyzet megváltozásával sokkal hangsúlyosabbá vált az identitást kereső Oroszország számára a szovjet múlt, és ezzel párhuzamosan egyre kevesebbszer és kevésbé hangsúlyos szituációkban említette a szovjet múltat. Putyin tehát inkább a pozitív aspektusokat hangsúlyozta a szovjet múlttal kapcsolatban, miközben a negatív oldalról való hivatkozások száma és jelentősége csökkent.

A kvantitatív kutatás eredményeinek összefoglalása

Ha Putyin első elnöki ciklusának elején, vagyis a kétezres évek elején vizsgáljuk a Nyugat és az Amerikai Egyesült Államok említéseit, azt vehetjük észre, hogy még a nyugattal való kapcsolatban viszonylag kiegyensúlyozottnak mondható az említések hangulata. Bár váltakozó és a különböző aktuálpolitikai töréspontok meglátszódnak, de nagyjából azonos arányú egészen 2013-ig. Viszont, ha az Amerikai Egyesült Államokat figyeljük meg, akkor azt látjuk, hogy kimondottan szívélyes a viszony, és nagyon magas a pozitív említések száma. Ha távolabbról nézzük, akkor mint tudjuk, ez nem tér el a '90-es évek politikájától, amikor mind az amerikai és mind az orosz fél érdekelt volt a kapcsolatok magas minőségének fenntartásában. Viszont Amerika szempontjából az orosz kérdés a hidegháború végétől és Közép- és Kelet-Európa nyugatba való integrálásának megszilárdulásától egyre kevésbé vált hangsúlyossá. Helyette a 2000-es évek elején a fő kérdés helyét átvette a terrorizmus elleni küzdelem, valamint a Kínával fennálló kereskedelmi és pénzügyi feszültségek. Még az orosz

fél továbbra is érdekelt volt a magas kapcsolati szint fenntartásában, Oroszország számára a gazdasági és diplomáciai kapcsolatok magas szintjének fenntartása prioritást élvezett az Egyesült Államokkal, és kulcsfontosságú elemnek tekintette őket a stratégiai stabilitás fenntartásában és Oroszország hatalmi státuszának helyreállításában.⁵³ Putyin első elnöki mandátumának kezdetén Oroszország még továbbra sem volt túl az örült '90-es évek gazdasági és politikai megpróbáltatásain, továbbra is érdekelt volt a diplomáciai és ezzel együtt a gazdasági kapcsolatok lehetőleg minél szélesebb körű kiépítésében. Ha megnézzük ezzel magyarázható, hogy minden kérdésben bizakodó volt Amerikával kapcsolatban, és még például az iraki konfliktussal is, amit majd később a 2010-es évek elején élesen bírál annak kitörésekor, bár nem ért vele egyet, de mindössze finom megfogalmazásokat használt, főleg a nemzetközi szintén. Emellett azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy Putyin Jelcin utódja volt, nem csak jogi értelemben, hanem az utódlás folyamatából és körülményekből fakadóan,⁵⁴ mint egy természetesen a Jelcini politikai szemlélet utódja is. Ez abból a szempontból fontos, hogy a 2000-es évek eleji orosz politikai elit a Jelcin érából származik. Putyinnak még nincs meg a megfelelő befolyása. Hatalma politikai értelemben még nem szilárdult meg eléggé ahhoz, hogy élesen szembe forduljon a Jelcin-korszak emberével és politikájával.

A kétezres évek közepére viszont egyre kevésbé hangsúlyosan jelennek meg a pozitív említések, és egy folyamatos csökkenő tendenciát tapasztalhatunk, még a második miniszterelnöki ciklus, azaz a 2009 és 2012 között tartó korszak alatt is, amelyben főleg szakpolitikai pragmatikus hangvételű említések uralkodnak. Nagyon kevés pozitív említés jelenik meg a Nyugattal és az Egyesült Államokkal kapcsolatban. 2012-től a nyugattal kapcsolatban csak enyhén figyelhetjük meg a pozitív említések arányának romlását, az Egyesült Államokkal kapcsolatban viszont már azt látjuk, hogy a negatív említések jóval megelőzik a pozitív és semleges említéseket, és váltakozó intenzitással, de egyre gyorsabban növekednek az orosz-amerikai kapcsolatok eróziójának jeleként. Az említések változásának alapvető oka a hatalmi egyensúly felborulása. Míg az oroszok a kétezres évek elején úgy gondolták, hogy a hidegháború végével és az orosz-amerikai rivalizálás megszűnésével, valamint Oroszország nyugati világban való csatlakozásával egyenrangú félként jelenhetnek meg Amerika mellett, addig az amerika egyoldalú kilépése az ABM szerződésből, a NATO

⁵³ Хлопов О.А.. "РОССИЙСКО-АМЕРИКАНСКАЯ КОНФРОНТАЦИЯ В ОЦЕНКАХ ТЕОРЕТИКОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ" Вестник РГГУ. Серия: Политология. История. Международные отношения, no. 2, 2020, pp. 50-51.(Hloпов, О.А. "OROSZORSZÁG-AMERIKAI KONFRONTÁCIÓ A NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK TEORETIKÁJÁNAK ÉRTÉKELÉSÉBEN" Bulletin of the Russian State University. Sorozat: Politikatudomány. Történelem. Nemzetközi kapcsolatok, 2. szám, 2020, 50-51. o.)

⁵⁴ Mihail Zigar: Putyin metamorfózisa Európa Könyvkiadó Budapest 2016 11-28 o.

posztszocialista térben való terjeszkedése ezt az elképzelést felülírták.⁵⁵ Emellett fontos tényezőként jelenik meg Oroszország gazdasági helyzetének stabilizálódása, valamint Putyin hatalmi pozíciójának megszilárdulása. Ha a különböző geopolitikai viszonyok átalakulásának megértésére használt elméleteket figyelembe vesszük:

-A realizmus elmélete alapján a két ország közötti feszültségek a hatalmi egyensúly változásából fakadtak, ahogyan Oroszország egyre erősebbé vált a nemzetközi porondon, és így elkezdte újra növelni befolyását a posztszovjet térségben. Az Egyesült Államok és a NATO keleti bővítése az orosz érdekszférába való beavatkozásként hatott, ami mintegy reakció-ellenreakcióként hozzájárult a két ország kapcsolatának romlásához.

-A liberalizmus elmélete alapján a két ország közötti együttműködés lehetőségei csökkentek, mivel az orosz és amerikai gazdasági érdekek egyre kevésbé egyeztek meg.

-A hatalmi átrendeződés elmélete alapján az orosz-amerikai kapcsolatok romlását a globális hatalmi viszonyok változása befolyásolta. A Kínával való feszültség és a terrorizmus elleni küzdelem miatt az Egyesült Államok egyre kevésbé tudott vagy akart a posztszovjet térségre összpontosítani. Ezzel párhuzamosan Oroszország egyre erősebb regionális hatalmi pozícióba került és lehetősége adódott újra megerősítenie a saját érdekszféráját.⁵⁶

2012-től már egyértelműen a Putyin-i Oroszország célja nem a nyugati világrendbe történő beolvadás és Oroszország gazdasági fejlődésének a nyugati partnerség által történő előmozdítása, mint azt még a 2000-es évek elején láttuk. Ehelyett Oroszország harmadik utas politikai hatalmi bázisként, új nemzetközi gazdasági és politikai-gazdasági struktúrák integrátoraként és felépítőjeként kezdi el definiálni magát, és a globális rendszeren belül inkább ellenpontként jelenik meg az Egyesült Államok és a nyugati világ hegemoniájával szemben.⁵⁷ Élesen bírálja a monopoláris világrendet és a globalizmust. Ennek politikai okai az orosz-amerikai viszony erőzítőjének kezelésére tett kísérletek kudarca,⁵⁸ és az erre reálpolitikai válaszként történő alternatív szövetséges keresés a nyugati világgal szemben helyezkedő

⁵⁵ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/37166> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁵⁶ Хлопов О.А.. "РОССИЙСКО-АМЕРИКАНСКАЯ КОНФРОНТАЦИЯ В ОЦЕНКАХ ТЕОРЕТИКОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ" Вестник РГГУ. Серия: Политология. История. Международные отношения, no. 2, 2020, pp. 50-60.(Hloпов, O.A. "OROSZORSZÁG-AMERIKAI KONFRONTÁCIÓ A NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK TEORETIKÁJÁNAK ÉRTÉKELÉSÉBEN" Bulletin of the Russian State University. Sorozat: Politikatudomány. Történelem. Nemzetközi kapcsolatok, 2. szám, 2020, 50-60. o.)

⁵⁷ Гарусова Лариса Николаевна. "Российско-американские отношения и феномен антиамериканизма в постсоветской России" Россия и АТР, no. 1, 2010, pp. 78-86.(Garusova Larisza Nyikolajevna."Orosz-amerikai kapcsolatok és az Amerika-ellenesség jelensége a posztszovjet Oroszországban" Oroszország és Ázsia-csendes-óceáni térség, 2. sz. 1, 2010, . 78-86.old

⁵⁸ Соловьев Эдаурд Геннадиевич. "Ценности и интересы в российско-американских отношениях" Вестник Московского университета. Серия 12. Политические науки, no. 3, 2012, pp. 102-107.(Szolovjov Edaurd Gennadijevics. "Értékek és érdekek az orosz-amerikai kapcsolatokban" A Moszkvai Egyetem közleménye. Sorozat 12. Politikatudományok, sz. 3, 2012, pp. 102-107. old)

országok között, valamint Oroszország egyre erősebb nemzetközi érdek érvényesítő ereje. Ami, ha az offenzív realizmus elmélet szerint vizsgáljuk, természetes hiszen a nagy hatalmak természetükből fakadóan sosem fogják elfogadni a fennálló nemzetközi rendszer status quo-ját. Tehát mondhatjuk, hogy még a kétezres évek orosz-amerikai és nyugati viszonyait leginkább a liberalizmus és a hatalmi átrendeződés elméletével lehet magyarázni, hogy a 2010-es években történt éles szemléletváltást már a konstruktivizmus elméletével, mely szerint az orosz-amerikai kapcsolatok alakulásában kulcsszerepet játszottak az identitások és az értékek változásai. A közös normák folyamatos erodálódása, illetve a közös jövő narratívák folyamatos megszűnése. Humorosan úgy is megfogalmazhatnánk az orosz-amerikai viszony változásának 22 évét, hogy még Putyin 2002-ben úgy vélekedett, hogy Nagy Katalin cárnő helyesen cselekedett amikor az amerikai gyarmatokat támogatta a függetlenségi háborúban⁵⁹ addig 2022-re már valószínűleg nem osztotta ezt gondolatot és a Lube zenekarral érthet egyet miszerint „Екатерина, ты была не права!” (Katalin cárnő tévedett!)⁶⁰

Mindezek ismeretében érdekes megnézni a szovjet múltra történő utalások és az említések hangulatbeli változásait. A kétezres évek elején változó volt a szovjet múlt említése és megítélése, alapvetően elmondhatjuk, hogy mégis pozitív környezetben jelenik meg a szovjet szó Putyin beszédében, de mellette a Szovjetunió negatív aspektusai is végig hangsúlyosan jelennek meg. Az orosz néppel való kommunikációjában tehát mikor Putyin választókkal vagy a választóinak beszél, sokkal hangsúlyosabban jelennek meg a szovjet múlt pozitív vonásai. Putyin már az első időszakától kezdve folyamatosan a legpozitívabb értelemben a Szovjetunióval kapcsolatban mindig a második világháborúban tanúsított hősiesség ellenállást és küzdelmet emelte ki. Alapvetően ez egy olyan téma, ami az orosz népben nagyon mélyen beleivódott, hiszen ahogy a közhely tartja, nincs olyan család Oroszországban, aki ne vesztett volna el valakit a második világháborúban, illetve a második világháború hősiességének még egy fontos értelmezése még hozzá, hogy a Szovjetunió népei együtt, közösen harcolva érték el ezt a sikert. Így a posztszovjet térségben Putyin számára ez mindig egy kellő alkalom, hogy a szovjet népek összetartozásának és a közös erőfeszítések által elért sikereknek hangot adhasson. Hasonló téma a Szovjetunió kulturális, tudományos életben elért sikerei, valamint a Szovjetunió ipari teljesítménye.

De emellett a kétezres években még hangsúlyos szerepet kapnak azok a témák, amikben negatívan ítéli meg a Szovjetuniót, ilyen például a túlságosan centralizált gazdaság, a politikai abszolutizmus. A korai időszakban gyakran említi a véleményszabadság korlátozását

⁵⁹ <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/21607>

⁶⁰ Любэ песня Не валяй дурака, Америка! альбом: Кто сказал, что мы плохо жили?.. 1992 (Lube dal: Ne játszd a hülyét, Amerika! Album: Ki mondta, hogy rossz életünk volt? 1992)

és a Szovjetunió azon vágya, amit ekkor még kimondottan hibásként értékel, hogy orosz politika van egy vágya miszerint politika szintén a világforradalom mint egy globális politikai változást predesztináló folyamat élére és vezető szerepére törekedjen, főleg a nyugati közvélemény megnyugtatása érdekében Oroszország új rendjének békés, a Nyugatot elfogadó mivoltáról. Viszont ahogy romlik a Nyugattal és az Egyesült Államokkal való viszonya, és ahogy egyre kevésbé jelent prioritást a Nyugattal való magas szintű kapcsolatok fenntartása, úgy kezd ártékelődni Putyin beszédeiben a Szovjetunióról alkotott kép. A hagyományos, már említett pozitív jelzők mellé a szovjet patriotizmus⁶¹ is egyre több témában kezd egyre hangsúlyosabban jelen lenni, miközben a negatív említések és a negatív témák száma folyamatosan csökken. A szovjet patriotizmus egyre nagyobb térnyerése egy két tényező folyamat: egyrészt válasz az orosz népben a traumákkal teli 90-es évek óta nagyon magas szinten jelenlévő szovjet nosztalgiára, illetve a politikában 2000-es évek második felében megjelenő identitáskeresésre adott válasz. Napóleontól ered az a mondás hogy : „A bölcs és jó politika..... arra menni amerre az események ellenálthatatlan sodrása visz minket.”⁶² tehát Putyin beszédeiben a szovjet patriotizmus egyre fontosabb témaként való megjelenése egyrészt az orosz nép szovjet nosztalgiájára valamint az az átfarmálódó nemzetközi politikai helyzetre, egyre inkább a hidegháborús éveket időző hangulat okozta képzet társítás és az orosz politika identitás veszített állapotából való kikerüléséhez kézenfekvő történelmi alap. A külpolitikában is hasznos lépés a szovjet múlt emlékének felélesztése, a posztszovjet térségben a közös szovjet múlt emlékének életben tartása. Putyin többször kijelentette, hogy Oroszország szíven viseli a volt Szovjetunió népeinek sorsát. Putyin a szovjet múlttal alátámaszthatja a posztszovjet térben az Oroszország befolyásának megerősítésére tett lépéseket, illetve alátámaszthatja a posztszovjet térség orosz érdekszférába tartozását. Valamint a 2000-es évek második felében megindult a politikai szemléletváltásban az új szövetségesek, partnerek keresése, amiben Oroszország a szovjet múltra támaszkodva és globális térben a monopólikus rend elleni elhelyezkedésével újra megtudta erősíteni a Szovjetunióval klasszikusan baráti kapcsolatot ápoló országokkal a szövetségeit. Ilyenek például az arab országok, Egyiptom, Szíria; a spanyol gyarmati uralom alól felszabaduló országok, Venezuela, Kuba; valamint az egykori afrikai gyarmatok, például amikor Putyin találkozott Robert Mugabével, Zimbabwe és az Afrikai Unió elnökével. Mugabe ezt mondta: "A Szovjetunió felbomlott, ez igaz, de Oroszország folytatta. Oroszország, amely a

⁶¹ Родионова Ирина Витальевна. "Становление концепции советского патриотизма" Власть, no. 4, 2009, pp. 152-156.(Rodionova Irina Vitalievna "A szovjet hazafiság fogalmának kialakulása" Vlast, 2. sz. 4, 2009, pp. 152-156.)

⁶² Takács M. József Napoleon Az uralkodás Művészete 157. old Helikon 2015

Szovjetunió magja volt, továbbra is szilárdan állt ki az Egyesült Államok nyomásával szemben."⁶³

Az, hogy az emlékezetpolitikában és az identitáspolitikában miért alakult ki a szovjet patriotizmusra való építés egy kapitalista országban, amelynek ideológiai berendezkedését a nemzetközi kutatók általában nacionalistaként szoktak jellemezni, érdekes kérdés. Ha csak önmagában azt néznénk, hogy Putyin-i politika főleg a 2010-es évek után nagyon pozitív képet alakított ki a szovjet múltról, és Putyin beszédeiben a szovjet múlt döntő többségében pozitívan jelenik meg, emellett például az Orosz Föderáció Kommunista Pártja annak ellenére, hogy ellenzéki szerepet tölt be, általában támogatja a Putyin-i irányvonalat, könnyen gondolhatnánk azt, hogy Putyini a rendszer valamiféle szocialista berendezkedést képvisel. Ugyanakkor, ha például a magyar példát nézzük, Magyarországon nehezen lehetne elképzelni, hogy egy jobboldali politikus a magyar múlttal foglalkozó beszédében folyamatosan a Kádár-rendszer pozitívumait emlegeti, vagy hogy nemzeti, jobboldali szemléletű eseményeken a "Nélküled" és hasonló helyett a Magyar Népköztársaságról énekeljenek, ahogyan ezt majd a későbbi példában Oroszországgal kapcsolatban bemutatom. Azt, hogy Oroszországban miért van így, az orosz sajátosságokkal magyarázható.

Véleményem szerint ehhez a kérdéshez meg kell érteni az emlékezés folyamatát. Az emlékezés alapvetően egy rekonstruktív folyamat,⁶⁴ mind egyéni, mind közösségi szinten, amiben az emlékező nem minden egyes alkalommal pontosan ugyanazt az emléket idézi fel, hanem a múlt eseményeit a jelenlegi körülmények és érzések alapján újra értelmezi és átformálja. Az oroszok a hidegháború elvesztését, a Szovjetunió szétesését és az "őrült kilencvenes évek" kiszámíthatatlanságát súlyos traumaként élték meg, és visszavágytak (nak) azokba az időkbe, amikor kiszámíthatóak voltak a mindennapok, biztonság és rend volt, amikor még úgy érezhették, hogy az országuk, mely a világ legnagyobb országa, fontos politikai szereplő volt, sőt, egy geopolitikai folyamat kommunista ideológia és ez által a világforradalom vezetője. A Putyin által képviselt identitáspolitika erre válaszol, a feléledő szovjet patriotizmus felemésztésével egy ismerős, régi, de átalakított formában kínálja az orosz társadalomnak, hogy újra élhessék azokat az érzéseket és emlékeket, de persze átformálva, úgy, hogy a Putyin-i világképbe illeszkedjen, leválasztva róla a korábbi marxista-leninista ideológiai vonatkozásokat. Erre jó plédek a Május 9-ék és 2011-től a November 7-e, ami a szovjet korszakban a Nagy Októberi szocialista forradalom mint a szocialista rend megalakulásának momentuma révén a legnagyobb állami ünnep volt, de az orosz

⁶³ <http://en.kremlin.ru/catalog/persons/438/events/49451> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁶⁴ A rekonstruktív emlékezet: <https://mindsetpszichologia.hu/emlekezet-hiteles-kronikas-vagy-nagy-tortenetmeselo> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

rendszerváltás elsöpörte. Viszont Putyin 2011-ben ismét ünneppé tette ezt a napot, viszont átalakítva. A parádé formája hasonló maradt a szovjet érából ismertekéhez, de immáron nem az 1917-es nagy októberre, hanem az októberi forradalom 24. évfordulójára emlékeznek, amikor 1941-ben a katonák már a páradéről egyenesen a moszkvai frontvonalra vonultak. A parádé nagyvonalakban megtartotta régi mintáját. A katonai erődemonstráció helyett a felvonulás már inkább történelem idézés, de formalitásában vezényszavaiban, indulóiban lebonyolításban megtartotta régi „köntösét”.⁶⁵ Akár csak május 9, amit bár nem töröltek a '90-es évek átrendeződésének forгатagában, de kevésbé hangsúlyossá vált, és 1995-ben a győzelem arany jubileumától újra megtartották. De a Putyin-korszakban, különösen 2010 után, ismét hangsúlyos ünneppé vált, amit teljes egészében a szovjet idők mintáját megtartva rendeznek. Valamint a Знамя Победы (Győzelem Zászlaja), amit a Jelcin-korszak de facto betiltott (használatát csak május 9-én engedélyezték), 2005-2007-től viszont hivatalos állami jelvény lett.⁶⁶ Legtöbbször közvetlenül az orosz trikolor mögött láthatjuk állami ünnepeken, de például a 2015-ös parádén az orosz trikolor is megelőzte. Ez a folyamat lehetővé teszi az orosz társadalom számára, hogy a szovjet múltban újra megtalálja a nemzeti öntudatát és büszkeségét, miközben összhangban van a jelenlegi politikai és gazdasági körülményekkel.

Annak érdekében, hogy a korábban felvázolt látszólag paradox helyzetet feloldjuk és összefoglaljuk, hogy a Putyin-korszak politikája miként tekint a szovjet múltra, érdemes megnézni Oleg Gazmanov 2005-ös dalát, az "Sdelan v SzSzSzR"-t (Az SzSzSzR-ban születtem). Ez a dal nemcsak klasszikus sláger lett Oroszországban, hanem olyan alkalmakkor is feltűnik, mint a 2022. március 18-án, a Krím félsziget visszatérésének évfordulóján, az ukrainai különleges hadműveletben harcoló katonák támogatására megrendezett moszkvai nagygyűlés.

A dal annak ellenére, hogy a Szovjetunióról szól, a refrénjében például azt mondja:

„A Szovjetunióban születtem,
Az én hazám az SzSzSzR!
A Szovjetunióban születtem én,
Az én hazám az SzSzSzR!”

(részlet)

⁶⁵ <https://ria.ru/20111107/479662374.html> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁶⁶ Дегтярев Александр Якимович, and Соболева Надежда Александровна. "Знамя Победы (к 20-летию принятия первого государственного акта, посвященного Знамени Победы)" Власть, no. 5, 2016, pp. 190-192. (Degtyarev Alekszandr Jakimovics és Soboleva Nagyezsda Alekszandrovna. "A Győzelem zászlaja (a Győzelem zászlajának szentelt első állami törvény 20. évfordulóján)". Power, no. 5, 2016, pp. 190-192.)

A dal tartalma valójában a nagy orosz nacionalizmust tartalmazza⁶⁷:

„Ukrajna, Krím, Fehéroroszország, Moldva –

Ez az én hazám!

Szahalín, Kamcsatka, az Urál hegyei –

Ez az én hazám!

Krasznodar, Szibéria, a Volga vidék,

Kazahsztán, a Kaukázus, és a Baltikum

„Ref.”

.....

Vodka, kaviár, Ermitázs, rakéták,

Bolygónk legszebb asszonyai,

Sakk, opera, a legjobb balett –

Mondjátok, mi az, ami nincs nálunk!

Még Európa is egyesült!

A mi őseink együtt harcoltak a csatákban,

Együtt győztünk második világháborúban,

Együtt – mi vagyunk a legnagyobb nemzet!”

A határok fojtogatnak – mindenhová vízum kell!

Hogy vagytok nélkülünk – szólaljatok meg barátaim!”

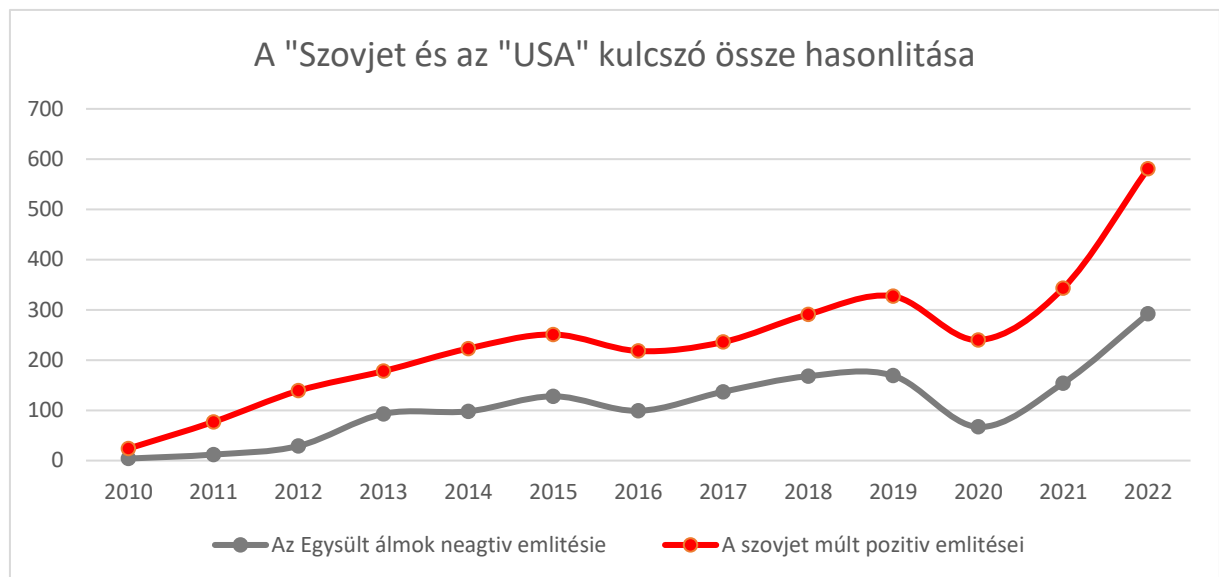
(részlet)⁶⁸

Ez a dal és amit tartalmaz nagy vonalakban magába foglalja azt a gondolatot, ahogy az orosz néplélek gondolkodik a Szovjetunióról, és amire igyekszik reflektálni Putyin és az orosz politika.

⁶⁷Oleg Gazmanov Sdelan v SzSzSzR című számának elmozdítása: <https://songlexikon.de/songs/sdelanvsssr/> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

⁶⁸ Oleg Gazmanov Sdelan v SzSzSzR című számának dalszövege : <https://lyricstranslate.com/hu/sdelan-v-sssr-%D1%81%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%B2-%D1%81%D1%81%D1%81%D1%80-made-ussr.html> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

Emellett érdekes összevetni a szovjet múlt pozitív és az Amerikai Egyesült Államok negatív említéseit 2010 után, ahol azt láthatjuk, hogy, ahogy növekedett az USA negatív említéseinek száma, a szovjet pozitív említések szinte pontosan ugyanolyan mértékben növekedtek. Ez többek között alátámasztja azt a felvetést, hogy az amerikai-orosz viszony eróziója és az új hidegháborús hangulat kiéleződésével arányosan vált egyre fontosabb narratívává a szovjet múlt, és lett az orosz identitás egyik fontos alapköve.

Összefoglalás

A TDK munkám kutatási eredményeit összefoglalva megállapíthatjuk, hogy Oroszország és a nyugati viszony nagy metamorfózison ment át az elmúlt 22 évben. Még Putyin első elnöki ciklusa alatt egy határozottan nyugatbarát Oroszországot és nyugati irányba elmozdulást akaró, de az orosz hagyományokkal és az orosz történelmi múlttal való éles szakítást elutasító politikust figyelhettünk meg. Az idő múlásával viszont egyre inkább átalakult Putyin kommunikációja és új ideológiai elképzelések és narratívák is megjelentek Putyin kommunikációjában. A kutatásból arra nem derül fény, hogy az orosz-nyugati-amerikai viszony eróziójában melyik félt terheli nagyobb felelősség, viszont megfigyelhetjük az orosz álláspontot, mely szerint Oroszországot nemcsak hogy nem kezelik egyenrangú félként nyugati partnerei, de a NATO bővítés és a posztszovjet érdekszférában való terjeszkedésével folyamatosan és egyre inkább fenyegetik Oroszországot. Ennek eredményeképpen egy

folyamatosan, egyre inkább eszkalálódó feszültség alakul ki Oroszország és a Nyugat között. Ha a kutatásban is említett elméleteket, mint a realizmus, hatalmi egyensúly, offenzív realizmus vagy a liberalizmus elméletét nézzük, akkor egy természetes válaszreakciót látunk Oroszország újbóli megerősödésére. Arra a kérdésre, hogy hogyan illeszkedik bele az új kapitalista Oroszországba a szovjet múlt emléke, láthattuk, hogy mindvégig hangsúlyos volt a szovjet múlt pozitív kommunikációja. Viszont az orosz-amerikai viszony eróziójával folyamatosan egyre hangsúlyosabbá vált 2010 után, szinte azonosan követte a görbe a Szovjetunió pozitív említéseinek és az Amerikai Egyesült Államok negatív említéseinek számát. Ez alátámasztja azt a hipotézist, hogy, ahogyan romlik a nyugati viszony, annál inkább lesz hangsúlyosabb a szovjet múlt és vele együtt, mint egy hasonló geopolitikai helyzet tapasztalata. Putyin beszédeiben politikai lépéseiben egyre hangsúlyosabban megjelenik egy új világrend gondolata mint egy ideális cél, aminek az elérésében a világon mindenki érdekelt és aminek elérését elsősorban Oroszországgal együtt lehet elérni. Amiben Oroszország magát ebben a geopolitikai átrendeződésben vezető szereplőként aposztrofálja, illetve kiegészítve azzal, hogy Putyin új világrendjének gondolata és ebben az új világrend elérésének a folyamatában sok analógiát mutat a szovjet múlttal és annak a világforradalom élére törekvésével az identitását kereső Oroszország az „új világrend” kiépítésének folyamatának élharcosaként találta meg önmagát.

Összefoglalva, a TDK kutatásom eredményei alapján az elmúlt 22 évben jelentős változáson ment át az Oroszország és Nyugat közötti viszony. Putyin politikája kezdetben nyugatbarát volt, de idővel átalakult. A kutatás nem mutatja egyértelműen, hogy melyik fél felelősebb a viszony eróziójáért, de rávilágít az orosz álláspontokra és a fokozódó feszültségre. A kapitalista Oroszország szovjet múltjának emléke továbbra is fontos szerepet játszik, különösen a romló nyugati kapcsolatok tükrében, valamint, hogy miként és mért válik az orosz identitás politika részévé a szovjet múlt és hogyan válik le róla a marxista ideológiai alap. Putyin az új világrendet, mint egy ideális célként jeleníti meg, amelyben Oroszország vezető szerepet tölt be, és ennek az új világrend elérésének folyamata sok analógiát mutat a szovjet múlttal.

Felhasznált irodalom

- A rekonstruktív emlékezet: <https://mindsetpszichologia.hu/emlekezet-hiteles-kronikas-vagy-nagy-tortenetmeselo> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)
- Oroszország Alkotmánytörténeti Elektronikus Múzeuma:
<http://rusconstitution.ru/timestream/> (Utolsó letöltés: 2023.03.11)
- Politico Putyin világrendje: <https://www.politico.eu/article/putin-new-world-order-syria-united-nations-new-york/> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)
- Заяц Павел Всеволодович. "Экономический курс Бориса Ельцина глазами современников: дискуссии по осмыслению выбора модели экономического развития" Социально-гуманитарные знания, no. 11, 2012, pp. 195-202. (Pavel Vszevolodovics Borisz Jelcin gazdaságpolitikája a kortársak szemével: viták a gazdaságfejlesztési modellről 195-202. old.)
- Латов Ю.В.. "Россия 1990-х годов: недоразвитость через упадок или развитие через спад? Размышления над книгой «Экономические субъекты постсоветской России (

институциональный анализ)»" Terra Economicus, vol. 1, no. 1, 2003, pp. 100-115.(Latov Jurij Valerijevics: Oroszország az 1990-es években: fejletlenség a hanyatláson vagy fejlődés recesszió keresztül? Reflexiók a "Posztszovjet Oroszország gazdasági tárgyai (intézményi elemzés)" című könyvről 100–115 old)

- Юшманов В.В.. "Россия как уникальная континентальная природно-социальная геосистема" Региональные проблемы, no. 5, 2001, pp. 95-102. (V.V. Juszhmanov Oroszország mint egyedülálló kontinentális természeti és társadalmi georendszer 95-102 old)

-1995-ös választás <http://www.yeltsinmedia.com/articles/vybory-1995/> (Utolsó letöltés 2023. 04. 11.)

-Bobo Lo Putin's World: Russia against the West and with the Rest." Chatham House, 2018.(Bobo Lo Putyin világa: Oroszország a Nyugat ellen és a többiekkel." Chatham House, 2018.)

-Bordachev, Timofei. "Russia and the Eurasian Economic Union: A New Geopolitics." Russia in Global Affairs, 2015(Bordacsov, Timofej. "Oroszország és az Eurázsiai Gazdasági Unió: Új geopolitika." Oroszország a globális ügyekben, 2015)

-Egyenlőtlenség és szegénység a FÁK országokban 1982-2002:
<http://web.worldbank.org/archive/website00504/WEB/PDF/FALKIN-8.PDF> (Utolsó letöltés 2023. 03. 20.)

-Foreign Affairs A Putyin-doktrína: <https://www.foreignaffairs.com/articles/ukraine/2022-01-27/putin-doctrine> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

-Infláció Oroszországban a 90-es években: https://dzen.ru/media/oh_uzh_ehti_90_e/inflaciia-v-rossii-v-90e-gody-vspominaem-eti-sumasshedshie-cifry-60238a8253b5a470dca1b0d3?utm_referer=www.google.com

-Karaganov, Sergei. "Russia and the New World Order: The Quest for Leadership in a Time of Change." Valdai Discussion Club, 2014. (Karaganov, Szergej. "Oroszország és az új világrend: A vezetés keresése a változások idején." Valdai Vitaklub, 2014.)

-Karrie J. Koesel és Jekatyerina Dunajeva Repression, Restriction, and Response in Contemporary Russia Published online by Cambridge University Press: 26 February 2018 <https://www.cambridge.org/core/books/abs/under-caesars-sword/repression-restriction-and-response-in-contemporary-russia/15B0D7AA9C6D92B0CBA76DEB9CCF678E>

-Katonai felvonulás a moszkvai Vörös téren 1941. november 7-én. Referencia <https://ria.ru/20111107/479662374.html> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

-Kortunov, Andrey. "Multipolarity: A New Strategic Dilemma." *Russia in Global Affairs*, 2019.(Kortunov, Andrej. "Multipolaritás: új stratégiai dilemma." *Oroszország a globális ügyekben*, 2019.)

-Kutatási korpusz:<https://voyant-tools.org/?corpus=d1835cfb477849b2709b675dd41b68e6&view=Summary> (Utolsó letöltés 2023. 04. 20.)

-Lukin, Alexander. "Russia in a Post-Bipolar World." *Survival* 58, no. 1 (2016): 91-112.
(Lukin, Sándor. "Oroszország egy posztbipoláris világban." *Túlélés* 58, sz. 1 (2016): 91-112.)

-Mankoff, Jeffrey. "Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics." Rowman & Littlefield, 2011(Mankoff, Jeffrey. "Orosz külpolitika: A nagyhatalmi politika visszatérése." Rowman és Littlefield, 2011)

-Mihail Zigar: Putyin metamorfózisa Európa Könyvkiadó Budapest 2016 11-28 o.

-Morozov, Viatcheslav. "Russia's Postcolonial Identity: A Subaltern Empire in a Eurocentric World." Palgrave Macmillan, 2015.(Morozov, Vjacseszlav. "Oroszország posztkoloniális identitása: szubaltern birodalom egy eurocentrikus világban." Palgrave Macmillan, 2015)

-Oleg Gazmanov Novay Zarya: <https://lyricstranslate.com/hu/Novaya-Zarya-Novaya-Zarya.html> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

Oleg Gazmanov Sdelan v SzSzsZR című számának elmozdítása:
<https://songlexikon.de/songs/sdelanvsssr/> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

-Oleg Gazmanov Sdelan v SzSzsZRCímű számának dalszövege :
<https://lyricstranslate.com/hu/sdelan-v-sssr-%D1%81%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%B2-%D1%81%D1%81%D1%81%D1%80-made-ussr.html> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

-Orosz himnusz :<http://en.flag.kremlin.ru/anthem/> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

-Oroszország Alkotmánytörténeti Elektronikus Múzeuma:
<http://rusconstitution.ru/timestream/> (Utolsó letöltés 2023.03.13.)

- Липская Лариса Алексеевна. "Цикличное развитие российской истории: повторяемость политических трендов" *Социум и власть*, no. 6 (68), 2017, pp. 52-61.
(Lipskaja Larisza Alekszevn: Az Orosz történelem Ciklikus fejlődése Az orosz történelem ciklikus fejlődése: a politikai irányzatok ismétlődése Szocium és hatalom. 2017. 6. szám (68). 52–61 old.)

-Putyin elnöki ideje lat mondott beszédéi: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts>
(Utolsó letöltés 2023. 04. 19.)

-Putyin Második Miniszterelnöki ciklusában mondott beszédéi:
<http://archive.premier.gov.ru/eng/> (Utolsó letöltés 2023.03.02.)

-Sakwa, Richard. "Frontline Ukraine: Crisis in the Borderlands." I.B. Tauris, 2015(Sakwa, Richard. "Frontline Ukrajna: Válság a határvidéken." I.B. Tauris, 2015)

-Shyojun Hala Yosuke Takagi Document Russia / Putin - Starway to Power

-Századvég „Inog az Amerikai világrend” <https://szazadveg.hu/hu/2022/10/06/inog-az-amerikai-vilagrend~n3193> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

-Takács M. József „Napóleon: Az uralkodás Művészete” 157. old Helikon 2015

-Trenin, Dmitri. "Post-Imperium: A Eurasian Story." Carnegie Moscow Center, 2011.(Trenin, Dmitrij. "Post-Imperium: Egy eurázsiai történet." Carnegie Moszkva Központ, 2011.)

-Trump és Oroszország: A kapcsolatok kezelésének helyes módja:<https://carnegieendowment.org/2017/02/13/trump-and-russia-right-way-to-manage-relations-pub-67995> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

-Tsygankov, Andrei P. "Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity." Rowman & Littlefield, 2016(Morozov, Vjacseszlav. "Oroszország posztkoloniális identitása: szubaltern birodalom egy eurocentrikus világban." Palgrave Macmillan, 2015)

-Tsygankov, Andrei P. "The Strong State in Russia: Development and Crisis." Oxford University Press, 2014. (Tsygankov, Andrei P. "Az erős állam Oroszországban: fejlődés és válság." Oxford University Press, 2014.)

-Tudósítás a 43.Müncheni Biztonság politikai konferenciáról
<https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/02/12/AR2007021200555.html> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

-Washington post: Putyin a szabályokon alapuló globális rend elutasítása veszélyesebbé teszi a világot <https://www.washingtonpost.com/made-by-history/2022/10/16/putin-rejecting-rules-based-global-order-makes-world-more-dangerous/> (Utolsó letöltés 2023. 04. 18.)

-Гарусова Лариса Николаевна. "Российско-американские отношения и феномен антиамериканизма в постсоветской России" Россия и АТР, no. 1, 2010, pp. 78-86.(Garusova Larisza Nyikolajevna."Orosz-amerikai kapcsolatok és az Amerika-ellenesség

jelensége a posztsovjet Oroszországban" Oroszország és Ázsia-csendes-óceáni térség, 2. sz. 1, 2010, . 78-86.old

-Геннадий Сысоев Газета Коммерсантъ №39 от 07.03.2000, стр. 2(Gennagyij Szjszoev Kommersant újság, 39. szám , 2000.07.03., 2. o.)

-Дегтярев Александр Якимович, and Соболева Надежда Александровна. "Знамя Победы (к 20-летию принятия первого государственного акта, посвященного Знамени Победы)" Власть, no. 5, 2016, pp. 190-192.(Degtyarev Alekszandr Jakimovics és Soboleva Nagyvezsda Alekszandrovna. "A Győzelem zászlaja (a Győzelem zászlajának szentelt első állami törvény 20. évfordulóján)". Power, no. 5, 2016, pp. 190-192.)

-Родионова Ирина Витальевна. "Становление концепции советского патриотизма" Власть, no. 4, 2009, pp. 152-156.(Rodionova Irina Vitalievna "A szovjet hazafiság fogalmának kialakulása" Vlast, 2. sz. 4, 2009, pp. 152-156.)

-Синичкин А.В.. "Научное творчество и синергетический подход в ноосферной концепции В. И. Вернадского" Ученые записки Крымского федерального университета имени В. И. Вернадского. Философия. Политология. Культурология, vol. 2 (68), no. 2, 2016, pp. 10-17.(Sinichkin A.V.. "Tudományos kreativitás és szinergikus megközelítés V. I. Vernadszkij Nooszféra-konceptiójában. I. Vernadsky" Scientific Notes of Vernadsky Crimean Federal University. Filozófia. Politikai tudományok. Kulturológia, . 2 (68), szám. 2, 2016, . 10-17.oldal)

-Соловьев Эдаурд Геннадиевич. "Ценности и интересы в российско-американских отношениях" Вестник Московского университета. Серия 12. Политические науки, no. 3, 2012, pp. 102-107.(Szolovjov Edaurd Gennadievecs. "Értékek és érdekek az orosz-amerikai kapcsolatokban" A Moszkvai Egyetem közleménye. Sorozat 12. Politikatudományok, sz. 3, 2012, pp. 102-107. old)

-Федосова Мария Павловна. "Особенности российско-американских внешнеполитических отношений в XXI в" Общество: политика, экономика, право, no. 2, 2015, pp. 12.(Fedosova Maria Pavlovna "Az orosz-amerikai külpolitikai kapcsolatok jellemzői a 21. században" Társaság: Politika, Közgazdaságtan, Jog, 2. sz. 2, 2015, . 12 old.)

-Хлопов О.А.. "РОССИЙСКО-АМЕРИКАНСКАЯ КОНФРОНТАЦИЯ В ОЦЕНКАХ ТЕОРЕТИКОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ" Вестник РГГУ. Серия: Политология. История. Международные отношения, no. 2, 2020, pp. 50-51.(Hloпов, О.А. "OROSZORSZÁG-AMERIKAI KONFRONTÁCIÓ A NEMZETKÖZI

KAPCSOLATOK TEORETIKÁJÁNAK ÉRTÉKELÉSÉBEN" Bulletin of the Russian State University. Sorozat: Politikatudomány. Történelem. Nemzetközi kapcsolatok, 2. szám, 2020, 50-51. o.)

-Хлопов О.А.. "РОССИЙСКО-АМЕРИКАНСКАЯ КОНФРОНТАЦИЯ В ОЦЕНКАХ ТЕОРЕТИКОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ" Вестник РГГУ. Серия: Политология. История. Международные отношения, no. 2, 2020, pp. 50-60.(Hlopov, O.A. "OROSZORSZÁG-AMERIKAI KONFRONTÁCIÓ A NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK TEORETIKÁJÁNAK ÉRTÉKELÉSÉBEN" Bulletin of the Russian State University. Sorozat: Politikatudomány. Történelem. Nemzetközi kapcsolatok, 2. szám, 2020, 50-60. o.)

-Хлопов О.А.. "РОССИЙСКО-АМЕРИКАНСКАЯ КОНФРОНТАЦИЯ В ОЦЕНКАХ ТЕОРЕТИКОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ" Вестник РГГУ. Серия: Политология. История. Международные отношения, no. 2, 2020, pp. 50-51.(Hlopov, O.A. "OROSZORSZÁG-AMERIKAI KONFRONTÁCIÓ A NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK TEORETIKÁJÁNAK ÉRTÉKELÉSÉBEN" Bulletin of the Russian State University. Sorozat: Politikatudomány. Történelem. Nemzetközi kapcsolatok, 2. szám, 2020, 52-55. o.)

Idegen nyelvű absztrakt

The conflict between Russia and the West goes back centuries. After the collapse of the Soviet Union, tensions seemed to ease in the 1990s, but after Vladimir Putin came to power, the conflict resurfaced. Since the 2010s, the relationship between Russia and the West has become a more and more discussed topic. The emergence of what some have called a new Cold War or a colder war, and the future plans and visions of the new Russia, have all been generally politicized from a Western perspective, ignoring the Russian narrative. The aim of my thesis is to examine and present the Russian narrative in the light of Western and Russian relations and the concept of the New World Order, primarily through an analysis of Vladimir Putin's speeches. In my thesis, I will briefly summarize the history of Russia in the 1990s

from the collapse of the Soviet Union to the consolidation of the new Russia's regime to Putin's rise to power. In this section, I will present the main political trends of the new Russia in the 1990s, the narrative of the organization of the new Russian democracy I will then examine, in a quantitative analysis, how Putin's speeches have changed over the years, focusing in particular on three key concepts: the West, the United States and the Soviet past. how the number and tone of the references to these concepts in Putin's speeches have changed over the years I will examine these in detail, sorting them chronologically, and then summarize how the relationship between Russia and the West has changed and how the emergence of the Soviet past has been reassessed in Putin's speeches I will then , The thesis focuses on three main key concepts: the 'West', the 'United States' and the 'Soviet'. The methodology of the research is quantitative analysis and content analysis. In the quantitative analysis, I reviewed 8119 Kermel publications and analyzed the frequency of appearance of key terms, using a sample of emotions. In the content analysis, I examined Putin's speeches in which he talks about the new world. The data suggest that the mood of the mentions has changed significantly over the period under study, particularly in relation to the United States and the Soviet past. The number of mentions of the Soviet past remained high throughout the period, but there was a sharp increase in the number of mentions of the Russian past, in parallel with the erosion of the Russian-American visitor, and a deterioration in relations with the West and Russia.

The findings of the thesis show that the idea of a new world order is presented in Putin's speeches as a process led by Russia. The findings highlight the metamorphosis that the relationship between the West and Russia, as well as the memory of the Soviet past, underwent in the new Russia.

